Centre for Studies in Social Sciences, Calcutta

Documentation of rare Assamese books in collaboration with Assam Sahitya Sabha, Jorhat and the Ford Foundation: microfilmed and digitised in October 2006

Record No: 2006/165	Language of work: Assamese
Author (s) / Editor (s): Lakshinath Bezbaruah	
Title: বাঁহী	
Transliterated Title: Baāũhaī	
Translated Title:	
Place of Publication: Kalkatā (Calcutta)	Publisher: Editor.
Year: 1913, 14, 15, 16, 17,	Edition:
Size: 21 cms	Genre: magazine
Volumes: IV, V, VI, VII, VIII	Condition of the original: Brittle.
Remarks: [illegible]. 1st 2 volumes reprinted in the year 1999.	
Holding institute: Assam Sahitya Sabha, Jorhat	Microfilmed and digitised by: Centre for Studies in Social Sciences, Calcutta, 2006.

Microfilm Roll No:	From gate:	To gate:

৮/৫ অষ্টম বছৰ — দ্বাদশ সংখ্যা

বিষয়	পিঠি
আহবান	১৯০
সম্পাদকৰ চৰা	১৯৫
বিশিষ্টাদ্বৈতবাদ	২০৫
অসমৰ উন্নতি	২১৮
জন্ হাৱাৰ্ড	২২০
বিষ	২২৩
ফুটুকী	২২৫
আমি তুলিবলৈ যোৱা নাম	২২৯
কানি, ভাং, মদ কমাবৰ উপায়	২৩২
কথা-প্ৰসঙ্গ	২৩৬
আমাৰ উদ্ভাবিত	২৩৮
অসমীয়া ব্যাকৰণত কাৰক	২৪০
আলাসৰ ন্যায়	২৪০

আহ্বান।

বৃটনীয় ৰাজে দিছে মহাদান,
তোমা হাত পাতি অসম সন্তান!
দুহাক অসম চিৰকাল খ্যাতি;
মুক্তাকৰ হেৰা ভূমিয়ে সম্প্ৰতি।
ৰজপুত ৰামসিংহেৰে তুমি
দক্ষ ৰক্ষা কৈলা আসাম ভূমি;
মোগল সেনানী কৰিলা জয়,
তোমাৰ নামত শত্ৰুৰ ভয়।
বহুবাৰ বিদেশী মচলেম আহে,
তোমাৰ প্ৰতাপে ততবাৰ দহে।
শৰাইঘাটৰ অতুল কীৰ্ত্তি,
যাবচ্চন্দ্ৰ দিবাকৰ ৰব দীপ্তি।
মহগৰ দুষ্কৃত মান বিনাশন,
অসমী বহুৱাৰ বীৰ্য্য নিদৰ্শন।
বুৰঞ্জী পাতত ৰহিছে লেখা;
নিজ নাপাহৰি অসমীয়া দেখা।
শোণিত, ... প্ৰাগজ্যোতিষৰ
[illegible]

[illegible] উপলক্ষে।

সিসব সোঁৱৰা, বুকুত বল বান্ধা,
অদৃষ্ট প্ৰসন্ন, নাই আৰু বাধা।
স্বকৰ্ম্ম ফলত ভুগিলা দুখ;
উঠাঁ, চোৱাঁ,—পুনৰ উদয় সুখ।
বাজিছে ৰণৰ ভৈৰৱ ভেৰী;
উঠাঁ অসমীয়া মোহ পৰিহৰি।
বৃটনৰ ৰজা আমাৰ ৰজা,
বৃটনীয়া সব ভাই ভাই প্ৰজা।
ইংৰাজ ৰাজ্য আমাৰে ৰাজ্য;
বৃজাকসকল আমাৰ পূজ্য।
সি পদ লভিবা, স্বদেশ সেবিবা,
বীৰ বৃটনৰ শ্ৰদ্ধা আকৰ্ষিবা।
প্ৰাণ টাকি যুঁজি শত্ৰু সংহাৰিবা;
মৃত্যুতো নিৰ্ভয়, স্বৰ্গগামী হবা।
মনুষ্যত্ব প্ৰকাশিবৰ ই সুযোগ
হেলাতে নেদিবা ভাই বন্ধু লোক।
আহাঁ, আহাঁ, আহাঁ, আহাঁ দলে দলে,
বাজে ৰণভেৰী আজি কৌতূহলে।
উজনি আসাম, নামনি আসাম,
ভাটিৰ আসাম, মাজৰ আসাম,
একেডাল নাড়ী, একেসোঁতা তেজ;
তেন্তে কিয় আমি হম হে নিস্তেজ?
সিংহনাদ কৰি সিংহৰ বিক্ৰমে
আগুৱাই যাওঁ আপোন সমৰ।
জয় জয় ৰজা, জয় জন্মভূমি!
তুমি পণ কৰাঁ ধন প্ৰাণ তুমি।

শ্ৰীলক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা।

সম্পাদকৰ চৰা।

"The horrible and grotesque caricature of religion evolved from the grafting of a degraded Hinduism on the tribal practices of the aboriginals" was the predoninant from of Hinduism prevalent in Assam prior to the rise of Sree Sankardev." শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ আবিৰ্ভাৱৰ আগেয়ে আসামত যে অপধৰ্ম্ম আৰু অপদেৱতাৰ, নানা ৰকমৰ কুসংস্কাৰ আৰু কু-আচাৰেৰে সানমিহলি খোৱা পূজা-সেৱা প্ৰচলিত আছিল, এই কথা কেইবাজনো ডাঙৰ লেখকে লেখিছে। অকল যে মন্দিৰবিলাকত ঘোৰ পূজা-সেৱাই যে এনে আছিল এনে নহয়, দ্বিজ ৰমানন্দ বিৰচিত গুৰুচৰিত্ৰত আছে যে গাৱঁতো ধৰ্ম্মৰ নামত ভূতপূজা দেওপূজা আদি মাথোন চলিছিল।

***

শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ লৰাকালৰেপৰা ধৰ্ম্মপ্ৰাণ প্ৰকৃতিৰ আছিল। দেশৰ এনে দুৰৱস্থা দেখি তেওঁৰ মন ব্যথিত হৈছিল। তেওঁ সেইকৈ বুজিছিল যে কুসংস্কাৰ সম্পন্ন কলুষিত তান্ত্ৰিক ধৰ্ম্মৰ ফলত মানুহৰ ধৰ্ম্ম কৰ্ম্ম এনে অধোগামী হৈছে। তেওঁ প্ৰকৃত নিৰ্ম্মল ধৰ্ম্ম দেশত প্ৰচাৰ কৰি মানুহৰ উদ্ধাৰ সাধন কৰিবলৈ দৃঢ়চিত্ত হল। তেওঁৰ প্ৰথম পত্নী বিয়োগ হোৱাৰ পিছত তেওঁ তীৰ্থ ভ্ৰমণ কৰিবলৈ ওলাল। বাৰ বছৰ ভাৰতৰ নানা প্ৰদেশৰ নানা তীৰ্থক্ষেত্ৰত তেওঁ ভ্ৰমণ কৰি, অনেক জ্ঞানী আৰু সাধুলোকৰ সম্পৰ্কলৈ আহি, ধৰ্ম্মৰ নানা বিকাশেৰে সৈতে চিনাকী হৈ, ঘৰলৈ উভতি আহিল। হিন্দুধৰ্ম্মৰ নানা বিকাশে তেওঁৰ মন আকৰ্ষণ নকৰি প্ৰতিমা পূজা-বিৰহিত, বলিবিৱৰ্জ্জিত, গীতা ভাগৱতৰ একশৰণীয়া বৈষ্ণৱধৰ্ম্মই তেওঁৰ মন আকৰ্ষণ কৰিলে। এই নতুন বৈষ্ণৱধৰ্ম্ম প্ৰচাৰ কৰিবৰ নিমিত্তে তেওঁ দৃঢ়সঙ্কল্প হৈ লাগিল।

***

নতুন বৈষ্ণৱধৰ্ম্মৰ এই বিকাশ ৰামানুজ স্বামীয়ে ভাৰতত ভালকৈ প্ৰচাৰ কৰে। ৰামানুজ স্বামীৰ আবিৰ্ভাৱ খৃষ্টীয় দ্বাদশ শতিকাত, দক্ষিণ ভাৰতত। তেওঁ বেদান্ত আৰু গীতাৰ ভাষ্য ৰচনা কৰে। তেওঁৰ পূৰ্ব্বতো শঙ্কৰাচাৰ্য্যই বেদান্তৰ যি ভাষ্য

কৰে, সেই মত ৰামানুজে তেওঁৰ ভাষ্যত খণ্ডন কৰিবৰ চেষ্টা কৰে। শঙ্কৰাচাৰ্য্যই "তত্ত্বমসি" "সৰ্ব্বং খলু ইদম্ ব্ৰহ্ম" ইত্যাদি সূত্ৰৰ ওপৰত ভৰ দি জীৱ আৰু ব্ৰহ্মৰ সম্বন্ধৰ বিষয়ে কৈছিল যে জীৱ আৰু ব্ৰহ্ম একে অৰ্থাৎ আমি জীৱবোৰ ব্ৰহ্মৰপৰা পৃথক নহওঁ। ৰামানুজাচাৰ্য্যই কয় যে বেদান্তত কোৱা জীৱ আৰু ব্ৰহ্ম একে মানে জীৱৰ অৱস্থিতি ব্ৰহ্ম ব্যতিত হব নোৱাৰে, অৰ্থাৎ জীৱ ব্ৰহ্মত নিৰ্ভৰ কৰিহে তিষ্ঠা সম্ভৱ। তেওঁৰ মতে তত্ত্বমসি মানে "তুমি তেওঁ অৰ্থাৎ ব্ৰহ্ম" এনেটো নহয়; তাৰ মানে—"ব্ৰহ্ম অৰ্থাৎ ঈশ্বৰৰ বাহিৰে তুমি থাকিব নোৱাৰা।" ৰামানুজৰ মতে সীমাবদ্ধ আত্মা বা জীৱৰ "Finite self" অসীম আত্মা Infinite self ব্যতিৰেকে অস্তিত্ব নাই। অসীমৰে সৈতে সসীমৰ ঐক্য আছে হয়, অৰ্থাৎ জীৱৰে সৈতে ব্ৰহ্ম এক হলেও, পাৰ্থক্য আছে। ৰামানুজৰ এই মতক দ্বৈতাদ্বৈতবাদ বা বিশিষ্টা-দ্বৈতবাদ (reconciliation between Monism and Dualism বা qnalified Monism) বোলে। এই মতত উপাস্য উপাসক সেব্য সেৱকৰ ভক্তিৰ ঠাই আছে, কিন্তু শঙ্কৰাচাৰ্য্যৰ দ্বৈতবাদত নাই। শঙ্কৰাচাৰ্য্যৰ দ্বৈতবাদে ঈশ্বৰক abstract principle অৰ্থাৎ সাধাৰণ মানুহৰ ধাৰণাৰ অতীত কৰি পেলায়; আৰু ঈশ্বৰৰে সৈতে জীৱৰ অৰ্থাৎ Finite consciousness and the Divine self অৰ মাজত প্ৰভেদ নাইকিয়া কৰে। ৰামানুজৰ বিশিষ্টাদ্বৈতবাদ মতে ব্ৰহ্ম বা ঈশ্বৰ সূৰ্য্যৰ নিচিনা, জীৱবোৰ সূৰ্য্যৰ প্ৰত্যেক ৰশ্মিকণাৰ নিচিনা। সূৰ্য্য নাথাকিলে যেনেকৈ সূৰ্য্যৰ ৰশ্মিকণা থাকিব নোৱাৰে, ঈশ্বৰ নাথাকিলে সেই দৰে জীৱৰাশি থাকিব নোৱাৰে; আৰু প্ৰত্যেক ৰশ্মিকণা যেনেকৈ সূৰ্য্যৰ অংশ প্ৰত্যেক জীৱই তেনেকৈ ঈশ্বৰৰ অংশ, আৰু সেই ঈশ্বৰৰপৰাই উদ্ভূত। ঈশ্বৰ পিতা, আমি তেওঁৰ পুত্ৰ, ঈশ্বৰ প্ৰভু আমি তেওঁৰ কিঙ্কৰ বা দাস, এই ভাবেৰে সৈতে বিশিষ্টাদ্বৈতবাদ পন্থৰ সঙ্গতি আছে, কিন্তু ঈশ্বৰ স্বামী আমি স্ত্ৰী, ঈশ্বৰ প্ৰণয়ী আমি প্ৰণয়িনী এই মধুৰ ভাবেৰে সৈতে সঙ্গতি নাথাকে। স্বামী স্ত্ৰী ভাবৰ, প্ৰণয়ী প্ৰণয়িনীৰ ভাবত দুইৰো অনেক পৰিমাণে সমকক্ষতা স্বীকাৰ কৰা হয়, অৰ্থাৎ জীৱ আৰু ব্ৰহ্ম সমান এইটো স্বীকাৰ কৰিব লগীয়া হয়। শ্ৰীশঙ্কৰদেৱে ঈশ্বৰেৰে সৈতে জীৱৰ দাস্য ভাব, আৰু শ্ৰীচৈতন্যদেৱে মধুৰ অৰ্থাৎ শৃঙ্গাৰ ভাব গ্ৰহণ কৰিছে। নতুন বৈষ্ণৱধৰ্ম্ম (Neo-Vaisnavism) প্ৰচাৰক এই দুইজনৰ চৰিতে এই প্ৰভেদ।

ৰামানুজৰ মত উত্তৰ-ভাৰতত সিমান প্ৰচাৰ লাভ কৰা নাছিল; উত্তৰ-ভাৰতত শঙ্কৰাচাৰ্য্যৰ মতৰ প্ৰচাৰ হে বেছি। এইটো সম্ভৱ যে শ্ৰীশঙ্কৰদেৱে দক্ষিণত ভ্ৰমণ কৰোঁতে ৰামানুজৰ মতেৰে সৈতে পৰিচয় লভিছিল।

এক মাথোন মহান্ ঈশ্বৰত একশৰণেই শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ ধৰ্ম্মৰ প্ৰধান ধৰণী। সেইজন ঈশ্বৰ ব্ৰহ্মাকে আদি কৰি সকলো জীৱৰ স্ৰষ্টা পাতা নিয়ন্তা, বিশ্ব-ব্ৰহ্মাণ্ড স্থাৱৰ জঙ্গম যাৰ ইচ্ছাত সৃষ্টি, স্থিতি, লয়, যাৰ "ৰোম বিৱৰমহ কোটী কোটী অণ্ড তাওৰ কৰু সম ৰেণু", যি "অনন্ত কোটী ব্ৰহ্মাণ্ডৰ অধিকাৰী", "ব্ৰহ্মা শঙ্কৰ যাৰৰ চাকৰ", এক যিজন দেৱতা "চতুৰ্দ্দশ কাল মায়াদিৰো অধিকাৰী", সেইজন দেৱতাই শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ এক মাথোন উপাস্য আৰু সেইজনাতে তেওঁৰ এক শৰণ। সেইজনৰ নাম শ্ৰীকৃষ্ণ, যাক মাধৱদেৱে ঘোষাত এই বুলি নমস্কাৰ কৰিছে —

"নমো নমো নিত্য নিৰঞ্জন, নাৰায়ণ শিৱ সনাতন,
পৰম নিৰ্ম্মল নিৰ্গুণ গুণনিয়ন্তা।
পৰমপুৰুষ ভগৱন্ত, নাহি পূৰ্ব্বাপৰ আদি অন্ত,
তুমিসে চৈতন্য সমস্ত ভৱভাৱন্তা॥"

সেইজন পুৰুষোত্তম দেৱতাই, যি—

"যস্মাৎ ক্ষৰমতীতোঽহমক্ষৰাদপি চোত্তমঃ।
অতোঽস্মি লোকে বেদে চ প্ৰথিতঃ পুৰুষোত্তমঃ॥"
"ক্ষৰপদে হতো দেহক বোলয়
অক্ষৰ শবদে ব্ৰহ্ম।
দুইতো কৰি হৰি উত্তম নিমিত্তে
প্ৰখ্যাত পুৰুষোত্তম॥"—ঘোষা।
"কৃষ্ণ নিগদতি অৰ্জ্জুনত দেহাদিক আমি অতিক্ৰমি
হৈয়া আছোঁ শুদ্ধ ব্ৰহ্মতো কৰি উত্তম।
এতেকেসে জানা ইতো লোকে বেদতো প্ৰখ্যাত হৈয়া আছে
মোৰ নাম ইতো প্ৰসিদ্ধ পুৰুষোত্তম॥"—ঘোষা।

সেইজন দেৱতাই—

"—— গোবিন্দ ক্ষীৰকেশ।
আনিলা মুকুতি কৃষ্ণ গোপবেশ॥"

সত্য সনাতন নিত্য নিৰঞ্জন দেৱ।
অনাদি অনন্ত যোহি বিনে নাহি কেৱ॥—মাধৱদেৱ।

সেইজন দেৱতাই, যাক "হৰমোহন" টনাত সদাশিৱই চৈতন্য লভি স্তুতি কৰি এই বুলি কৈছিল—

"কটাক্ষে সৃজন্ত ব্ৰহ্মাণ্ডকো কোটী কোটী।
এগোটা হিমাৰ মই কৰ্ত্ত একগুটি॥"—কীৰ্ত্তন।

যাক ব্ৰহ্মমোহনত ব্ৰহ্মাই স্তুতি কৰি কৈছিল—

"কায় বাক্য মনে মই বুলিলোহোঁ সাৰ।
তথ মায়া বিভৱৰ নাপাওঁ কিছু পাৰ॥"
"গৰ্ভত থাকন্তে উদৰত মাৰে পাৰ।
তাৰ অপৰাধক নধৰে যেন মাৱ॥
তোমাৰ কুক্ষিত আমি আছোঁ চৰাচৰ।
হেন জানি ক্ষমিয়োক মোক দামোদৰ॥"—কীৰ্ত্তন।

এইজন দেৱতাতে শঙ্কৰদেৱৰ অব্যভিচাৰী ভকতি; আৰু কলিত বিহিত এই জনৰে নাম শ্ৰৱণ-কীৰ্ত্তনধৰ্ম্ম তেওঁ প্ৰকাশ কৰিছে—

"কলিত হৰিৰ কীৰ্ত্তন এৰিয়া আনমতে চাহে গতি।
যেন কুলবধূ নিজ স্বামী ছাড়ি ভজে তৈলা উপপতি॥"—ঘোষা।

আন দেৱতাৰ পূজা কৰিলে ভক্তি ব্যভিচাৰী হয়, কাৰণ সি ভকতৰ স্বামী দেৱাধিদেৱ শ্ৰীকৃষ্ণৰ হে পাওনা।

ভগৱৎ গীতাই এই একশৰণকে শিকাইছে—

"মন্মনা ভৱ মদ্ভক্তো মদ্‌যাজী মাং নমস্কুৰু।
মামেবৈষ্যসি সত্যং তে প্ৰতিজানে প্ৰিয়োঽসি মে॥
সৰ্ব্ব ধৰ্ম্মান্ পৰিত্যজ্য মামেকং শৰণং ব্ৰজ।
অহং ত্বা সৰ্ব্বপাপেভ্যো মোক্ষয়িষ্যামি মা শুচঃ॥"

"মোত মাত্ৰ সদা দিয়া মন, মোৰ ভক্ত হোৱাঁ সৰ্ব্বজন,
মোকে পূজা মনে মোক কৰা নমস্কাৰ।
কহিলোঁ তোমাক সত্য বুলি পাইবা সুখে মোক মহামান,
তুমি প্ৰিয়তম সুজন সখি আমাৰ॥"—ঘোষা।

"কৃষ্ণ নিগমতি সব্যসাচি পৰমাৰ্থ তত্ত্ব লৈয়ো বাছি,
সুদৃঢ় বিশ্বাসে শৰণ লৈয়ো আমাত।
মোত মাত্ৰ সদা দিয়া চিত্ত, গায়োঁ মোৰ গুণ নাম গীত,
সকল শাস্ত্ৰৰ কহিলো সাৰ সাক্ষাত"—ঘোষা।

শ্ৰীমদ্ভাগৱতত শ্ৰীকৃষ্ণই উদ্ধৱক এই ভক্তিকে শিকাইছে:—

"আমাক স্মৰিবা বাক্য মনে।
মোৰ ধৰ্ম্ম কৰিবা যতনে॥"—কীৰ্ত্তন।

শ্ৰীশঙ্কৰদেৱে শ্ৰীমাধৱদেৱে গৃহস্থ সংসাৰী বৈষ্ণৱৰ পক্ষে শ্ৰাদ্ধাদি বৈদিক কৰ্ম্ম (rites) ৰাখিছে। ভাগৱতৰ শিক্ষা শঙ্কৰমাধৱৰ শিক্ষাতকৈও radical অৰ্থাৎ আগ-বঢ়া।

পৰমেশ্বৰ তিনি গুণৰ অতীত, অখণ্ড, অব্যয়, সৰ্ব্বজ্ঞ, সৰ্ব্বশক্তিমান, আৰু মায়া তেওঁৰ ঐশী শক্তি, তেওঁ মায়াৰ অতীত, তেওঁৰ মায়াতেই আন সকলো বদ্ধ।—

"তোমাৰ মায়াই মনক মোহি আছে, হৰি এ।
অজ্ঞান-আন্ধাৰে পৰিয়া পাৰ নাপাওঁ।"
"ব্ৰহ্মা আদি কৰি যত জীৱ, ৰাম ৰাম ৰাম ৰাম ৰাম,
মায়া শয্যা মাজে আছয় ঘুমাই যাই।
তুমিসে চৈতন্য সনাতন ৰাম ৰাম ৰাম ৰাম ৰাম
আমি অচেতন নিয়োক নাথ জগাই॥"—ঘোষা।

এই মায়াৰ বাক্‌জালৰপৰা উদ্ধাৰ পাবলৈ হলে, আন একো উপায় নাই,—মাথোন তেওঁৰ চৰণত প্ৰাৰ্থনা কৰা—

"যাৰ মায়া পাশে বন্দী হয়াছ পামৰ মন!
তান দুই চৰণত ধৰৰে পামৰ মন!
তান দুই চৰণত ধৰ॥"

ব্ৰহ্মা মহাদেৱকে আদি কৰি দেৱতাসকলৰ স্থান যদিও আমাতকৈ অনেক ওপৰত আৰু তেওঁলোকৰ শক্তি যদিও আমাতকৈ অনেক গুণে সৰহ তথাপি তেওঁলোকো পৰমেশ্বৰৰ মায়াত আবদ্ধ, আৰু তেওঁলোকৰ পৰিবৰ্ত্তন আৰু বিনাশ আছে। শিৱ যাক মহাদেৱ মহেশ বোলে তেওঁ মায়াৰ বাহিৰ নহয়, কীৰ্ত্তনৰ হৰমোহন কেই আধ্যা দিয়াৰ মানে এইবোৰকে দেখুৱাইছে। শিৱ চৈতন্য নে জড় এই প্ৰশ্ন হে

শ্ৰীমাধৱদেৱৰে সৈতে কোচবেহাৰৰ ৰজাৰ কাজী বিৰুদ্ধপক্ষৰ তৰ্ক লাগিছিল। মাধৱদেৱে সেই তৰ্কত দেখুৱাইছিল, যে শিৱও জড় আৰু ঈশ্বৰৰ মায়াত মুগ্ধ। মহান্ পৰমেশ্বৰ—

"হৰ চতুৰানন আদি অমৰগণ,
কৰুণাৰ কৰ পদ সেৱং।"

হিন্দু শাস্ত্ৰমতে সেইজন মহান্ পৰমেশ্বৰ এনেজন যাক—

"সনক সনন্দ যোগী যাহাক ধিয়ায়।
সকল নিগমে যাক বিচাৰি নাপায়॥
চতুৰ-বয়ন, ভৱ কৰু যাক সেৱ।"

এই পৰমেশ্বৰৰপৰা চৈধ্য ভুৱন সৃষ্টি হৈছে, ব্ৰহ্মা হৰ আদি দেৱতাৰ সৃষ্টি হৈছে, মনুষ্য গন্ধৰ্ব্ব কিন্নৰ দানৱ স্থাৱৰ সকলো সৃষ্টি হৈছে। তেওঁৰ ইচ্ছাত সৃষ্টি, তেওঁৰ ইচ্ছাত স্থিতি, তেওঁৰ ইচ্ছাত প্ৰলয়। এইকাৰণেই পূৰ্ণ পৰমব্ৰহ্মৰ অৱতাৰ "একমেৱ দ্বিতীয়ং।—

"কৃষ্ণ এক দেৱ জগত স্বামী।
কাল মায়াদিৰো অধিকাৰী॥"

এইকাৰণেই "গোপনন্দ ভৱনে বেকত সোহি দেৱ।" নাগোৱে এই দেৱতাৰ পূজা এই দেৱতাৰ সেৱাৰে বিধান কৰিছে শ্ৰীশঙ্কৰদেৱে শ্ৰীমাধৱদেৱে।—

একখানি মাত্ৰ শাস্ত্ৰ নিষ্ঠ, দেৱকীতনয়ে কৈলা যাক,
দেৱ এক মাত্ৰ দৈৱকী দেৱীৰ সুত।
দৈৱকী পুত্ৰৰ পদ সেৱা, কৰ্ম্ম এহি মানে মাত্ৰ জানা,
মন্ত্ৰ এক তান নাম মহাঅদ্ভুত।"

সেই "একখানি মাত্ৰ শাস্ত্ৰ" গীতা, যাৰ মহত্ব যাৰ অত্যাশ্চৰ্য্য শিক্ষা, যাৰ অনন্ত গভীৰ বাণী, আজিৰ এই কুৰি শতিকাৰ বিচাৰ আলোচনা আৰু সভ্যতাৰ search light-অতো জিলিকিছে উঠিছে, আৰু কি প্ৰাচ্য কি পাশ্চাত্য সকলো দেশৰ তত্বজিজ্ঞাসু সুধীমণ্ডলয়ে যি শাস্ত্ৰৰ গভীৰ তত্বোপদেশ দেখি চমৎকৃত হৈছে। দেৱকীদেৱীৰ তনয় চক্ৰপাণি, আমাৰ কথাকে নকওঁ, আজিকালিও পাশ্চাত্য শিক্ষাৰ জোৰ হওঁতে তো নিজকেননে কিমান বুজিবলৈ চেষ্টা কৰিছে,

সিমান, তেওঁলোকে সেই চৰিত্ৰৰ সৌন্দৰ্য্য-সম্পদ আৰু গভীৰ তত্বৰ সন্ধান পাই মুগ্ধ হৈ পৰিছে। এনেজন দেৱতাৰ নাম গুণ শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন ভক্তিকে শ্ৰীশঙ্কৰদেৱে প্ৰচাৰ কৰিছে। ক্ষুদ্ৰ দেৱতাৰ সেৱা পূজাই বিনাশী সাংসাৰিক সুখ বঢ়াব পাৰে, কিন্তু অবিনাশী সুখ, পৰমানন্দ দিব নোৱাৰে,—মুক্তি তো নোৱাৰেই; কাৰণ যি-সকল নিজেই মুক্তিৰ নিমিত্তে লালায়িত, তেওঁলোকে লোকক মুক্তি দিব কেনেকৈ? শ্ৰীশঙ্কৰদেৱে এই ক্ষুদ্ৰ দেৱতাৰ সেৱা পৰিত্যাগ কৰি পৰমেশ্বৰৰ সেৱা কৰিবলৈ আমাক তেওঁৰ জীৱন পাত কৰি শিক্ষা দিছে।

মাধৱদেৱে তেওঁৰ নামঘোষাত লেখিছে :—

"মায়া আদি কৰি যত সমস্ত জগত জড়,
কৃষ্ণসে চৈতন্য আত্মা শুদ্ধ।
চৈতন্য কৃষ্ণক এৰি জড়ক ভজিয়া মৰে,
কিনো লোক পৰম মুগুধ॥"—ঘোষা।

শ্ৰীশঙ্কৰদেৱে এই মহান ঈশ্বৰক উপাসনা কৰিবৰ প্ৰণালী কৈ দিছে— সন্তৰ সঙ্গ লৈ নাম গুণ শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন, আৰু ৰূপ হৃদয়ত ধ্যান।

"বৈষ্ণৱৰ সঙ্গ দিতো লৈবে প্ৰথমত।
মোহোৰ চৰিত্ৰ শুনিবেক ভকতত॥
মোৰ নাম কীৰ্ত্তন কৰিব সৰ্ব্বক্ষণে।
হৃদয়ত মোৰ ৰূপ চিন্তিব যতনে॥"- কীৰ্ত্তন।

ধ্যান পূজা আদি আগৰবোৰ যুগৰ প্ৰণালীহে; কলিযুগৰ একমাত্ৰ ধৰ্ম্ম—

"হৰি ৰাম হৰি ৰাম এ মূল মন্ত্ৰ।
কলিত নাহি তপ যজ্ঞ যন্ত্ৰ॥"
"ভাই মুখে বোলা ৰাম হৃদয়ে ধৰা ৰূপ।
এতেকে মুকুতি পাইবা কহিলোঁ স্বৰূপ॥"
"দোষৰ নিধান কলিযুগ আত
এক মহাগুণ আছে।

কেৱলে কীৰ্ত্তনে সংসাৰৰ বন্ধ
এড়াই মোক্ষ পাৱে পাছে ॥
হৰিৰ নামেসে নামেসে নামেসে
জীৱন আৰে আমাৰ।
কলিযুগে অ ৰ আন গতি নাই
নাই নাই সাৰেসাৰ ॥
ব্ৰহ্মচাৰী গৃহ বাসী বনবাসী
সন্ন্যাসী যতেক যতি।
হৰিৰ কীৰ্ত্তন এৰি কেহো নৰে
নাপাৱে পৰম গতি ॥"— কীৰ্ত্তন।

যদিও তেওঁ কৃষ্ণৰ ৰূপ ধ্যান কৰিবলৈ কৈছে, সেইৰূপ মানস পটতহে। কাঠৰ শিলৰ প্ৰতিমা আদিৰ পূজা তেওঁ ব্যৱস্থা দিয়া নাই; কাৰণ তেওঁ জানিছিল, যে তেনে কৰিলে অলপ বুদ্ধিৰ মানুহৰ, শেহত গৈ "প্ৰতিমাতে" দেৱতা-বুদ্ধি হবগৈ। সেইদেখি তেওঁ কীৰ্ত্তনত স্পষ্টকৈ কৈছে—তেনে মানুহ "সকতো অধম" বুলি।

ৰামানুজবদৰে শঙ্কৰদেৱে তেওঁৰ ধৰ্ম্ম গৃহস্থাশ্ৰমীৰ ভিতৰত প্ৰচলিত কৰিবলৈ যত্ন কৰিছিল। ধৰ্ম্ম আচৰণৰ নিমিত্তে গৃহস্থাশ্ৰম পৰিত্যাগ কৰি সন্ন্যাস অৱলম্বন, তেওঁৰ ব্যৱস্থা নহয়। তেওঁ নিজে দুবাৰ বিবাহ কৰিছিল, তেওঁৰ তিনিটা লৰা আৰু দুজনী ছোৱালী হৈছিল। মাধৱদেৱ যদিও নিজে উদাসীন অৰ্থাৎ অবিবাহিত আছিল, আৰু উদাসীন হৈ থকা ধৰ্ম্মাশ্ৰমৰ সংস্থাপক, তথাপি তেওঁৰো মত আছিল যে ঈশ্বৰৰ ভকত হৈ থাকি ধৰ্ম্মাচৰণৰ নিমিত্তে গৃহস্থাশ্ৰম বিৰোধীপ্ৰথা নহয়। সেই দেখি শ্ৰীশঙ্কৰৰ ধৰ্ম্মত সকলো আশ্ৰম, সকলো জাতি, সকলো অৱস্থাৰ মানুহলৈ ঠাই আছে। তেওঁৰ প্ৰচাৰিত ধৰ্ম্ম সৰ্ব্বসাধাৰণে আচৰণ কৰিব নোৱৰা দুষ্প্ৰাপ্য, আৰু মাত্ৰ কোনো এক বিশেষ সম্প্ৰদায়ৰহে আচৰণীয় বস্তু নহয়।

***

স্মৃতিবিহিত সংস্কাৰকাৰ্য্য, বিবাহ কৰিবৰ নিমিত্তে ব্ৰাহ্মণৰ আৱশ্যক, আৰু বিবাহ অনুষ্ঠান তেওঁ সাংসাৰিক গৃহস্থাশ্ৰমী হৈথকা শিষ্যসকলৰ নিমিত্তে ৰাখিছিল সেই বাহিৰে বাহিৰে,তেওঁ, ধৰ্ম্মশিক্ষা দিয়া আৰু ইত্যাদি কাৰ্য্যত অকল ব্ৰাহ্মণৰে আধাৰ্য্য বা

আৱশ্যকতা নাৰাখিছিল সেইদেখি তেওঁৰ প্ৰচাৰিত প্ৰধান ধৰ্ম্মাচাৰ্য্য ব্ৰাহ্মণ আৰু শূদ্ৰ পোৱা যায়। বাস্তৱিকপক্ষত তেওঁ সেই বিষয়ত ওখ জাত নীহ জাতৰ qualifica-tions-ওখ সৰু শ্ৰেণীলৈ চকু নাৰাখি, ভক্তিধৰ্ম্ম সাধনাত যি সকল শ্ৰেষ্ঠ তেনে লোকৰ ফালেহে চকু ৰাখিছিল। নাৰায়ণ ঠাকুৰ বা ভনিয়াৰ ঠাকুৰ আতা, বৰপেটাৰ বুঢ়া-আতাক সেইদেখিয়েই আ মি ধৰ্ম্মাচাৰ্য্যৰ ওখ আসনত পাওঁ। শঙ্কৰ মাধৱে যদিও ব্ৰাহ্মণৰ শাস্ত্ৰবিহিত অধিকাৰৰ প্ৰধানত হস্তক্ষেপ নকৰিছিল, আৰু আৱশ্যক মতে তাৰ প্ৰতি সন্মান প্ৰদৰ্শন কৰিছিল, তথাপি ঈশ্বৰত ভক্তি, সদাচাৰ, নিষ্ঠা, একাগ্ৰশৰণ ইত্যাদি আধ্যাত্মিক শ্ৰেষ্ঠতা লাভ কৰা সকলক উচ্চ আসন দিছিল; আৰু সেইটোও গীতা ভাগৱত আদি শাস্ত্ৰসন্মত কাৰ্য্যই হে। ধৰ্ম্ম বিষয়ত, নিষ্ঠা বিষয়ত, চৰিত্ৰ বিষয়ত শ্ৰেষ্ঠ বিশুদ্ধলোকৰ জাতিৰ বিচাৰ হিন্দুশাস্ত্ৰইও নকৰে, আৰু তাৰ উদাহৰণ বেদ উপনিষদ পুৰাণ আদি শাস্ত্ৰত অনেক আছে। আজিও অনেক শ্ৰেষ্ঠ ব্ৰাহ্মণ কাৰো সাধু সন্ন্যাসীৰ শিষ্যত্ব গ্ৰহণ কৰা দেখিবলৈ পোৱা যায়, আৰু সেই সাধু সন্ন্যাসীৰ জাতৰ বিচাৰ কৰিবৰ কথা কাৰো এক তিল মানো মনত নেখেলায়।

***

বহুতে ভুলকৈ ভাবে, যে শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ ধৰ্ম্ম ব্ৰাহ্মণসকলৰ বিৰুদ্ধে ৰণবাদ্য। এনেটো নিশ্চয় নহয়। ব্ৰাহ্মণসকলৰ অযথা প্ৰাধান্য আৰু সঙ্কীৰ্ণতাৰ বিৰুদ্ধে তেওঁ নিশ্চয় হৈছিল, কিন্তু প্ৰকৃত ব্ৰাহ্মণক, আৰু ব্ৰাহ্মণজাতিক Brahmin as a class-অক তেওঁ সৰ্ব্বতোভাৱে সন্মান প্ৰদৰ্শন কৰিছিল। সেইদেখি, অনন্তকন্দলি, ৰামৰাম গুৰু, সাৰ্ব্বভৌম ভট্টাচাৰ্য্য, মহেন্দ্ৰকন্দলি, দামোদৰদেৱ ইত্যাদি তেওঁৰ গুণত আকৰ্ষিত হৈ তেওঁৰ ধৰ্ম্মৰ অনুগত হৈ পৰিছিল। মাগুৰীৰ কণ্ঠভূষণ, চিলাৰ অগ্ৰধাৰী ভট্টাচাৰ্য্য মাধৱদেৱৰ বিশেষ বন্ধু আছিল। নিজৰ স্বাৰ্থ বিচৰা,সমাজৰ মানুহৰ ওপৰত নিজ প্ৰাধান্য বিস্তাৰি অৰ্থ লাভৰ চেষ্টা কৰি ফুৰা, আৰু ধৰ্ম্মজ্ঞানত অপৰিপক্ক ব্ৰাহ্মণহে তেওঁৰ বিৰুদ্ধবাদী হৈছিল। সেইসকলৰ প্ৰতিও তেওঁ দয়া প্ৰকাশ কৰাৰ অনেক উদাহৰণ আছে।

বিশিষ্টাদ্বৈতবাদ।

অদ্বৈতবাদ আৰু বিশিষ্টাদ্বৈতবাদ এই দুটা কথা অনেকে শুনিছে, কিন্তু তাৰ আচল মৰ্ম্ম জনা লোক আজিকালি কম; সেইদেখি সেই দুটাৰ বিষয়ে আজি অলপ কব খুজিছোঁ। অদ্বৈতবাদ বুলিলেই শঙ্কৰাচাৰ্য্যলৈ মনত পৰে, আৰু বিশিষ্টাদ্বৈতবাদ বুলিলেই ৰামানুজাচাৰ্য্যলৈ মনত পৰে। শঙ্কৰাচাৰ্য্যই বেদান্তৰ সূত্ৰৰ ব্যাখ্যা বা ভাষ্য কৰি অদ্বৈতবাদ বহলকৈ প্ৰচাৰ কৰিলে, ৰামানুজাচাৰ্য্যও সেই সূত্ৰবোৰ ব্যাখ্যা বা ভাষ্য কৰি বিশিষ্ট-অদ্বৈতবাদ বহলকৈ প্ৰচাৰ কৰিলে। শঙ্কৰাচাৰ্য্যৰ ভাষ্যৰ নাম শাৰীৰক, আৰু ৰামানুজাচাৰ্য্যৰ ভাষ্যৰ নাম শ্ৰীভাষ্য।

বেদান্ত বাদৰায়ণ অৰ্থাৎ ব্যাসৰ ৰচনা। এই বেদান্তৰপৰা প্ৰধান তিনটা শাখা ভাৰতবৰ্ষত উদ্ভূত হয়। সেই তিনি শাখাৰ তিনিজন প্ৰধান সংস্থাপক;— শঙ্কৰাচাৰ্য্য, ৰামানুজাচাৰ্য্য, আৰু মাধবাচাৰ্য্য। এই তিনিউজনক বৈদান্তিক বোলা হয় এই বাবে যে তিনিউজনৰ অৱলম্বন বেদান্ত; আৰু তিনিউজনে উপনিষদ অভ্ৰান্ত বুলি স্বীকাৰ কৰে, যদিও তিনিউৰো ব্যাখ্যা সুকীয়া সুকীয়া। বহুতে শঙ্কৰক বেদান্তৰপৰা প্ৰথম অদ্বৈতবাদ প্ৰচাৰক আৰু ৰামানুজক বেদান্তৰপৰা প্ৰথম বিশিষ্ট-অদ্বৈতবাদ প্ৰচাৰক বুলি ভাবে। কিন্তু এইটো নহয়। শঙ্কৰাচাৰ্য্যৰ আগেয়ে গৌড়পাদ বুলি এজন অদ্বৈতবাদী আছিল; আৰু গৌড়পাদৰ আগেয়েও কেইবাজনো অদ্বৈতবাদ প্ৰচাৰক আছিল; আৰু তেওঁলোকৰ পূৰ্ব্ব কালতো অদ্বৈতবাদীসকল আছিল, যিসকলে ঈশ্বৰ এক অদ্বিতীয় এই মত প্ৰচাৰ কৰিছিল। খুব সম্ভৱ সেই অদ্বৈতবাদ মায়াবাদেৰে মিহলি নাছিল। অদ্বৈতবাদক মায়াবাদেৰে সৈতে মিহলালে পিছত শঙ্কৰাচাৰ্য্যই!

বিশিষ্টাদ্বৈতবাদও অতি প্ৰাচীন, আৰু ৰামানুজৰ অনেক অনেক আগৰকালৰ পৰা সি প্ৰচলিত। বৃদ্ধায়ন নামেৰে এজন ঋষি অতি প্ৰাচীন কালত আছিল, তেৱেঁই এই বিশিষ্ট-অদ্বৈতবাদ মত প্ৰথমতে প্ৰচাৰ কৰে। বৃদ্ধায়ন মহাভাৰত ৰচোঁতা বাদৰায়ণ ব্যাসৰ প্ৰায় ওচৰাউচৰি কালৰ। শ্ৰীমদ্ভাগৱতত বিশিষ্ট-অদ্বৈতবাদ মতক সম্যকভাৱে সজীৱ কৰা হৈছে। শ্ৰীমদ্ভাগৱত খৃষ্টপূৰ্ব্ব অনেক শতিকাৰ আগেয়ে যে ৰচিত তাত সন্দেহেই নাই। গোটেই বেদ, ভগবদ্গীতা আৰু নাৰদীয় পঞ্চৰাত্ৰ তন্ত্ৰ ভাগৱতৰ ভেটি।

দক্ষিণ-ভাৰতত আলোৱাৰসকলে প্ৰথমতে ভাগৱতী বৈষ্ণৱ ধৰ্ম্ম প্ৰচাৰ কৰে। আলোৱাৰসকলৰ সৰহভাগ উত্তৰ-ভাৰতৰপৰা গৈ দক্ষিণ-ভাৰতত বৈষ্ণৱধৰ্ম্ম প্ৰচাৰ কৰোঁতা ব্ৰাহ্মণ missionary। তেওঁলোকৰ ভিতৰত আন আন হীন কুলীয়া বৈষ্ণৱও আছিল। তেওঁলোকে তামিল ভাষাত কৃষ্ণপূজা আৰু কৃষ্ণভক্তিৰ গীত ৰচনা কৰি প্ৰচাৰ কৰিছিল। তেওঁলোক হৰিভক্ত আৰু সাধক ভকত আছিল। কৃষ্ণ প্ৰেমত তেওঁলোক আকুল, আৰু সাংসাৰিক বিষয়ত বীতৰাগ আছিল। তামিল ভাষাত তেওঁলোকে মৰ্ম্মস্পৰ্শী গীত ৰচনা কৰি গাই মানুহক কৃষ্ণপ্ৰেমত প্ৰেমিক কৰিছিল। পৰমেশ্বৰ নাৰায়ণৰ সেৱা পূজা আৰু নাৰায়ণ বিষ্ণুৰ অৱতাৰসকলৰ সেৱা আৰু ভক্তি তেওঁলোকৰ প্ৰচাৰৰ মূল বিষয়, আৰু নাৰায়ণৰ কৃষ্ণ অৱতাৰৰ প্ৰতি অসীম ভক্তি আৰু গভীৰ শ্ৰদ্ধা। তেওঁলোকে বেদক সম্মানৰ চকুৰে চাইছিল, কিন্তু হৰিনাম কীৰ্ত্তন আৰু হৰিৰ ৰূপ চিন্তাকেই আচল ধৰ্ম্ম বুলি শিক্ষা দিছিল, অৰ্থাৎ যি শিক্ষা আমাৰ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱে আমাক তেওঁৰ কীৰ্ত্তনত দিছে—

"ভাই মুখে বোলা ৰাম হৃদয়ে ধৰা ৰূপ।
এতেকে মুকুতি পাইবা কহিলো স্বৰূপ॥"

প্ৰথম তিনিজন আলোৱাৰৰ নাম—পইকাই আলোৱাৰ, ভূতথ আলোৱাৰ, আৰু পেই আলোৱাৰ। তেওঁলোকৰ পিছৰ কালত শঠগোপ নামেৰে এজন বিখ্যাত আলোৱাৰ আছিল। কুলশেখৰ নামে এজন আলোৱাৰ পুৰণি ত্ৰিবাঙ্কুৰৰ ৰজা আছিল। অন্দল নামে এজনা তিৰুতা ভক্ত আলোৱাৰ আছিল, তেওঁ নীহ কুলীয়া আছিল। আলোৱাৰসকল ব্ৰাহ্মণ-বিদ্বেষী আৰু জাতিভেদ-বিদ্বেষী নাছিল, তেওঁলোকৰ ৰচনাত বৌদ্ধ আৰু জৈনৰ প্ৰতি ঘৃণা হ'লে কটাক্ষহে দেখিবলৈ পোৱা যায়, ব্ৰাহ্মণৰ প্ৰতি নহয়। ইয়াৰ দ্বাৰাই সেই কালত ভাৰতত তেওঁলোকৰ সমসাময়িক প্ৰচলিত ধৰ্ম্মাৱলম্বীৰ সন্ধান পোৱা যায়। উত্তৰ ভাৰতৰপৰা ভাগৱতী ধৰ্ম্ম লৈ গৈ যে ওৰিৰ আলোৱাৰসকলে দক্ষিণ-ভাৰতত প্ৰচাৰ কৰিছিল এইটো নিশ্চয়। তেওঁলোক ভগৱদ্গীতা, নাৰদীয় পঞ্চৰাত্ৰ তন্ত্ৰ, আৰু শ্ৰীমদ্ভাগৱতত যে বিশেষ অভিজ্ঞ আছিল, সেইটো তেওঁলোকৰ ৰচিত গ্ৰন্থাদিত স্পষ্ট দেখিবলৈ পোৱা যায়। শ্ৰীকৃষ্ণৰ বাল্যলীলা প্ৰভৃতিৰ কথাৰে তেওঁলোকৰ ৰচনা ভৰপূৰ। আলোৱাৰসকলৰ হৃদয়ৰ বস্তু কৃষ্ণপ্ৰেম আৰু কৃষ্ণভক্তি; দাস্যভাৱৰ প্ৰণালী:—কৃষ্ণ

গুণ নাম শ্ৰৱণ কীৰ্ত্তন। তেওঁলোকৰ পিছৰ বৈষ্ণৱাচাৰ্য্যসকলৰ বস্তু ভক্তি হলেও দাইকৈ জ্ঞান। আচাৰ্য্য নাথমুনিয়েই এই আচাৰ্য্যসকলৰ প্ৰথম। বাস্তৱিক পক্ষতে এওঁলোকত বৈষ্ণৱধৰ্ম্মৰ Intellectual side আৰু আলোৱাৰসকলত emotional side দেখা যায়। বৈষ্ণৱাচাৰ্য্যসকলৰ ভিতৰত চূড়ান্ত—ৰামানুজ স্বামী। এওঁ বৈষ্ণৱ ধৰ্ম্মক যি দাৰ্শনিক [illegible] উপৰত প্ৰতিষ্ঠাপিত কৰিলে, সেই দাৰ্শনিক তত্ত্ব আৰু বিচাৰ জগতৰ সকলো প্ৰধান দাৰ্শনিক[illegible] সমুখত নিৰ্ভয়ে নিঃসংশয়ে উপস্থিত কৰিব পাৰি; [illegible] ঠাই আছে।

বৈষ্ণৱ আচাৰ্য্যসকলে [illegible] আৰু [illegible] সম্পূৰ্ণৰূপে ৰক্ষা কৰি, নাৰায়ণ আৰু নাৰায়ণৰ [illegible], আৰু [illegible] প্ৰতিমা আৰু ভক্তিয়েই প্ৰধান [illegible] কৰিছিল। [illegible] তেওঁলোকৰ মতে জীৱনৰ অপৰিহাৰ্য্য অঙ্গ। ৰামানুজৰ [illegible] আৰু [illegible] দাৰ্শনিক আৰু ভক্তৰ অপূৰ্ব্ব [illegible]। [illegible] আৰু ভাগৱত [illegible] আৰু আমাৰ শ্ৰীশঙ্কৰদেৱে যি [illegible] তেওঁৰ প্ৰচাৰিত ধৰ্ম্মৰ প্ৰধান অঙ্গ কৰিছে, সেই শৰণ বিশিষ্টাদ্বৈতবাদী আচাৰ্য্যসকলে আৰু ৰামানুজেও তেওঁলোকৰ ধৰ্ম্মৰ অঙ্গ কৰিছিল। [illegible] ঈশ্বৰত আত্মনিবেদন [illegible] শৰণ, যাক আচাৰ্য্যসকলে "প্ৰপত্তি" নাম দিছিল। [illegible] সৰ্ব্বসাধাৰণ বৈষ্ণৱৰ পক্ষে এই "প্ৰপত্তি" অতি উপযোগী।

ৰামানুজ আচাৰ্য্য [illegible] আৰু [illegible] বিৰোধী আছিল, আৰু [illegible] গৃহকাৰ্য্য [illegible] কৰা আৰু [illegible] একে লগে সেৱা-পূজা কৰাৰ বিৰোধী আছিল। তেওঁৰ দিনত ভজন, সঙ্কীৰ্ত্তন, আদি প্ৰচলিত নাছিল। ৰামানুজৰ [illegible]। এই শতিকাত, আৰু ইয়াৰ পিছৰ দুই শতিকাতো বৈষ্ণৱধৰ্ম্মৰ এই [illegible] দক্ষিণাত্যত ৰক্ষিত হৈছিল। কিন্তু [illegible] শতিকাৰ আগভাগৰপৰা ৰামানুজপন্থী বৈষ্ণৱসকলৰ ভিতৰত সংকীৰ্ত্তন ভজন আদিৰ [illegible] হোৱা দেখা যায়। [illegible] মহামুনি নামেৰে বিখ্যাত বৈষ্ণৱাচাৰ্য্য [illegible]—ব্ৰাহ্মণ আৰু শূদ্ৰ বৈষ্ণৱ [illegible] সমকক্ষতা, আৰু [illegible] উঠে। [illegible] হোৱা ধৰ্ম্ম সংস্থাপক বা সম্প্ৰদায় সংস্থাপকসকলৰ

প্ৰতি প্ৰয়োগ কৰাত বিশেষ আপত্তি নাথাকিলেও, পিছৰ কালৰ তেওঁৰ উত্তৰাধিকাৰী প্ৰত্যেক ধৰ্ম্মাধিকাৰৰ গাত—যাৰ বুকুত কুঠাৰ মাৰিলেও ক এটা নোলায়, আৰু যি সম্পূৰ্ণ বিষয়ী সংসাৰী, আৰু ধন সম্পত্তি লোভী, মদগৰ্ব্বী, অসংযত, আৰু চৰিত্ৰ বিষয়ত হীন,—তেনে ঈশ্বৰত্ব প্ৰদান কৰাত, মনুষ্য সমাজৰ ইষ্টতকৈ অনিষ্ট বেছি হৈছে। উত্তৰ-ভাৰতত গুজৰাটত, বঙ্গদেশত আৰু আসামত, এই দৰে চৰিত্ৰহীন লোভী বিষয়ী গুৰুক শিষ্যই "প্ৰভু ঈশ্বৰ" পতাৰ নিমিত্তেইহে সুনিৰ্ম্মল সুপবিত্ৰ বৈষ্ণৱধৰ্ম্মৰ আজিকালি এনে দুৰৱস্থা। এই বিষয়ে সেইদেখিহে আমাৰ মহাপুৰুষ মাধৱদেৱে, আমি তলত দিয়া, এই কেইবাৰ টান অথচ খুব সত্য আৰু খুব আৱশ্যকীয় কথা কৈছিল। আশ্চৰ্য্যৰ বিষয় যে বহুত বৈষ্ণৱ গুৰুৱে এনে কথাৰো মৰ্ম্ম বুজিব নোৱাৰি, তাৰ বাবে শ্ৰীমাধৱদেৱ পুৰুষৰ গাত দায় দি, তাত তেওঁৰ নিজগুৰু শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ প্ৰতি পক্ষপাতিতা আৰু কোনো আন সম্প্ৰদায়ৰ প্ৰতি অযথা আক্ৰমণ দেখে! "কেৱল শুদ্ধ বিষ্ণু নাৰায়ণৰ" ভক্তি উপাসনা প্ৰচাৰক বৈষ্ণৱধৰ্ম্ম যাতে ধৰ্ম্মাচাৰ্য্যসকলৰ হাতত নিম্মল থাকে, যাতে সেই ধৰ্ম্ম অৱলম্বন কৰি জীৱসকলে অনায়াসে ভৱ-সমুদ্ৰ তৰিব পাৰে, তাৰে নিমিত্তেহে কৃপালু পুৰুষে এই কেইআষাৰ কথা তেওঁৰ অন্তৰৰ সকলো feeling সকলো অনুভূতি দি মনৰ দুখেৰে কৈছিল। আজিকালিৰ গুৰুসকলৰ কাণ্ড দেখি ভাৱুকসকলে কয়, যে কথাকেইআষাৰ বৰং [illegible] হল, আৰু চোকা হব লাগিছিল। কথাকেইআষাৰ এই—

"শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰে প্ৰকাশিলা গোবিন্দৰ নাম গুণ যশ,
জগতৰ লোকে পৰম আনন্দে গাৱে।
হেনয় শঙ্কৰ গুৰু বিনে অমন কাৰণে আন জনে
লোকৰ মাজত আপুনি গুৰু বোলাৱে॥"
"শঙ্কৰেসে গুৰু মত ঈশ্বৰ ভক্তিৰ তত্ব
প্ৰচাৰিলা শাস্ত্ৰ সাৰ জানি।
ইহাক নাজানি নৰে জীৱিকাৰ অৰ্থে ক্ৰুৰে
আপনাক মহন্ত বখানি॥
শঙ্কৰে সংশয় ছেদি শাস্ত্ৰৰ সংশয় ছেদি
প্ৰকাশিলা শাস্ত্ৰৰ কথাক।

তাক এড়ি কি কাৰণে আনক বোলয় গুৰু
কিনো লোক মহামূঢ় মতি ॥
নাজানে শাস্ত্ৰৰ নয় যেহি আসে তাকে কয়,
ছেদিবাক নাপাৰে সংশয়।
গুৰু বোলাই তথাপিতো ফুৰিয়া লোকৰ মাজে
মাগু সতকাৰ খুজি লয়।”

“বজা প্ৰজা জানিলেক ভক্তিপথ শঙ্কৰৰ মত শুদ্ধ।
সিটো মত নাৰি আন আচৰয় পৰম সিটো মুগুধ॥
আপুনি পণ্ডিত হুহি মহন্তক নোপাসিলে কদাচিত।
তথাপিতো গুৰু বোলাৱে কৃষ্ণৰ মায়ায়ে হয়া মোহিত॥
নাজানে শাস্ত্ৰক শিষ্যৰ সংশয় নাপাৰে দূৰ কৰিত।
তাৰ উপদেশে আন নতৰয় আপুনি ভৈল বঞ্চিত॥
শাস্ত্ৰমত এৰি গি কথা কহয় কেৱল পাৰণ্ড নয়।
আছোক কৃষ্ণক পাইবে কদাচিত নুগুচে সংসাৰ ভয়॥
শাস্ত্ৰৰ বিচাৰ নাজানে ভকতি পৰমাৰ্থ অতি মূঢ়।
হৰি কথা ছলে কৰ্ণত কু-মন্ত্ৰ কহয় কৰিয়া গুঢ়॥
হৰি হৰি হৰি কিনো ভৈল ইটো কৃষ্ণৰ মায়াৰ বল।
হৰি ভকতিৰ পথত কপট পাতিলেক অমঙ্গল॥”—ঘোষা।

আজিকালি জগৰা, ভদো, পদো, কানদেউ, গোবৰ্দ্ধনদেউ সকলোবোৰ গুৰু, সকলো অজ্ঞো মহামূৰ্খই গুৰু বোলাই শিষ্য ভজাই গুৰুবাদ প্ৰচাৰ ওপৰত কলঙ্ক সানিব লাগিছে, আৰু শিষ্যৰ উন্নতি সাধন কৰিব পাৰক নোৱাৰক, অধোগতি তো নিশ্চয় সাধন কৰিব লাগিছে। কিন্তু সেই গুৰুজন কেনে হব লাগে, তাকো মহাপুৰুষে উজুকৈ কৈ দিছে।

“সিতো মহামতি গুৰুজনে হৰিভক্তি পথ উপদেশ
দিয়া দুখময় সংসাৰৰ পাৰ কৰে।
হেনয় পৰম গুৰু ঋণ সুজিবাক প্ৰতি জানা নিষ্ঠ
অন্যত্ৰ উপায় নাহি অঙ্কলিত পৰে॥

হৰিভক্তি দাতা গুৰু ঋণ শুজিবাক যিতো অহঙ্কাৰী
অনেক যতনে মনত আলচে মাত্ৰ।
ঋণ শুজিবাক নপাৰয় জানিবাহা সিতো দুৰাশয়,
উপল সদৃশ বিনোদৰ ভৈল পাত্ৰ॥
হৰি যেন অতি কৃপাময় ভক্ত গুৰুজনো সেহি নয়
দুয়োজন এক শৰীৰত মাত্ৰ ভিন।
কৃপাৰসে তুষ্ট হয়া চিত, লোকৰ হিতক চিন্তি নিত
নিজগুণে তুষ্ট হুয়ো অহঙ্কাৰ হীন॥”—ঘোষা।

ভদো পদো যে কোনো কালে কদাপিও গুৰু নহয়, বৰং শত্ৰুহে, আৰু সেই “গুৰুৰ” কাৰণে নোযোৱাটোহে ধৰ্ম্ম এইটোহে বুজিব লাগে।

উপযুক্ত গুৰু নাপালে, যাকে তাকে যে গুৰু কৰি লব লাগিব, বা আগৰ উপযুক্ত গুৰুৰ মেৰচৰাত বহি বৰ গাকত আউজি থকা বাবেই যে তেওঁকে গুৰু কৰি লব লাগিব, ইয়াৰ কোনো মানে নাই। কৃপালু, নিজ গুণে তুষ্ট, অহঙ্কাৰহীন, সকলো সংশয় ছেদি হৰিভক্তিৰ পথৰ উপদেশ দাতা শ্ৰীশঙ্কৰ গুৰু শ্ৰীমাধৱদেৱ গুৰু তেওঁলোকৰ অক্ষয়কীৰ্ত্তি ঘোষা, কীৰ্ত্তন, দশম, ৰত্নাৱলীতে in spirit বৰ্ত্তমান, নিৰৱচ্ছিন্নভাৱে তেওঁলোকে শাস্ত্ৰ-মুখেৰে তেওঁলোকৰ উপদেশ দিব লাগিছে, সেই উপদেশ ভক্তিভাৱে শুনি ভণি তেওঁলোকক পথপ্ৰদৰ্শক গুৰু বুলি কায় বাক্য মনেৰে মানি ঈশ্বৰত শৰণ ললেই সকলো কাৰ্য্য সিদ্ধি। আজিকালিৰ গুৰুৰ গড় দেখি বিৰক্ত হৈ থমক মাৰি থকা আমাৰ শিক্ষিতসকলৰ প্ৰতি আমাৰ এই কেৰা হে সবিনয় সূচনা। আমাৰ ভৱসংসাৰ-তৰণীৰ শ্ৰীশঙ্কৰ “গুৰু ভৈল আত কৰ্ণধাৰ, কৃষ্ণ ভৈল অনুকূল বায়ু।” এতেকে, ভয় কি, আপোনালোকে মন দৃঢ় কৰি আগ-বাঢ়ক। অযোগ্য লোকক গুৰু নকৰি আদি গুৰুজনকে গুৰু কৰি ঈশ্বৰৰ সেৱা ভক্তি নামধৰ্ম্ম আচৰণ কৰোঁতাৰ কোনো ভয় কোনো অভাৱ নাথাকে। গুৰুবাদী শিখ ধৰ্ম্মত সেইদেখি বিচক্ষণ শিখবিলাকে গুৰু গোবিন্দসিংহতে গুৰুৰ আধ্যাৰ ওৰ পেলাই দিলে। তেওঁবিলাকে দেখিলে যে গোবিন্দসিংহৰ পিছত আৰু আগৰ নিচিনা নিৰহঙ্কাৰী, নিৰ্লোভী, প্ৰকৃত গুৰুৰ আসন লবপৰা লোকৰ অভাৱ ঘটিব, সেইদেখি তেওঁলোকে সেইজিনিতে ছেদ দি “গ্ৰন্থ চাহেবত” in spirit ৰূপে অনন্তভাৱে থকা আদি গুৰু মানকৈল উভতিল। আমাৰ

আসামতো এই প্ৰণালী অৱলম্বন কৰাৰ আৱশ্যক নিতান্ত হৈছে। মহাপুৰুষ মাধৱদেৱে বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণৰ সময়ত ভকতসকলৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰত, আৰু কমলাবাৰীসত্ৰ সংস্থাপক বদুলা আতাইও বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণৰ সময়ত সেইদৰে ভকতসকলৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰত কৈছিল, যে তেওঁলোকৰ পিছত গুৰুৰ গুৰুভাৰ বহন কৰিবৰ উপযুক্ত কাকো নেদেখি, সমূহত তেওঁলোকে ধৰ্ম্মক থাপি থলে। আমি কওঁ, যদি তেওঁলোকৰ পিছত সমূহে দ-কৈ বিবেচনা কৰি, কাকো গুৰুৰ আসনত নবহুৱাই, মাথোন সত্ৰ চলাবলৈ গুণানুসাৰে কিছুকালৰ নিমিত্তে একোজন মুখিয়াল মনোনীত কৰি ললেহেঁতেন, নাইবা সত্ৰ গুণ চৰিত্ৰ অনুসাৰে কোনো নিৰ্দ্দিষ্ট সময়লৈ একোজন সত্ৰীয়া বা সত্ৰীয়া elect কৰি বাছি লবৰ নিয়ম কৰি, দুইজনা গুৰুৱে তেওঁলোকক যি ধৰ্ম্মৰ Republic প্ৰজাতন্ত্ৰ দান কৰিছিল, তাক পৰিত্যাগ নকৰিলে হেঁতেন, তেন্তে আজি কি মঙ্গলৰ কথাই হলহেঁতেন।

দাৰ্শনিক বৈষ্ণৱধৰ্ম্মৰ মহাগুৰু ৰামানুজ স্বামীৰ প্ৰভাৱ, আৰু তেওঁৰে পৰৱ আগৰ আৰু পিছৰ বৈষ্ণৱ আচাৰ্য্যসকলৰ প্ৰভাৱ দেখি অনেকে হয়তো মনত ভাবিব পাৰে যে উত্তৰ-ভাৰতৰ বৈষ্ণৱধৰ্ম্ম দক্ষিণ ভাৰতৰপৰা অহা। এই কথা ঠিক নহয়। দক্ষিণৰ বৈষ্ণৱ আচাৰ্য্যসকলে, বিশেষকৈ ৰামানুজে, বৈষ্ণৱধৰ্ম্মক দৰ্শনৰ সুদৃঢ় ভেটিত থাপি তাক প্ৰবল আৰু প্ৰকাণ্ড কৰিলে হয়, আৰু উত্তৰ ভাৰতৰ বৈষ্ণৱধৰ্ম্মও সেই বল পাই আৰু সজীৱ সতেজ হৈ উঠিল হয়, এইটো কিন্তু সঁচা যে কৃষ্ণজন্ম আৰু কৃষ্ণলীলাৰ স্থান উত্তৰ-ভাৰতত বৈষ্ণৱধৰ্ম্ম নানা আপদ-বিপদ নানা বকমা বাহিৰা শত্ৰুৰ আক্ৰমণ সহিও জুবিবেপৰা সদায় আছিল, আৰু উত্তৰ-ভাৰতৰপৰাই দক্ষিণ-ভাৰতলৈ ভাগৱতী বৈষ্ণৱধৰ্ম্ম খৃষ্টীয় প্ৰথম শতিকাৰ আগেয়েই অথবা প্ৰায় সেই সময়তে আলোৱাৰ বৈষ্ণৱ ব্ৰাহ্মণসকলে নিয়ে।

উত্তৰ-ভাৰতৰ বৈষ্ণৱধৰ্ম্মৰ প্ৰধান শাখা এই কেইটা—ৰামানন্দী, শ্ৰীশঙ্কৰী, শ্ৰীচৈতন্যীয়া, বল্লভাচাৰী। ৰামানন্দ গুৰিত ৰামানুজ পন্থীয়েই, আৰু ৰামানুজৰপৰা নমা পঞ্চম ধৰ্ম্মাচাৰ্য্য। ৰামানন্দ খৃষ্টীয় চতুৰ্দ্দশ শতিকাৰ শেহৰ মানুহ। এনে এটা প্ৰবাদ আছে যে ৰামানুজে দক্ষিণত থাকোতে, সামাজিক হিচাপত তেওঁ অলপ তলৰ হোৱা বাবে তেওঁৰ লগৰীয়া বৈষ্ণৱ আচাৰ্য্যসকলে তেওঁক হেয়জ্ঞান কৰিছিল, সেইদেখি তেওঁ দাক্ষিণাত্য এৰি উত্তৰ-ভাৰতলৈ গুটি আহিল, আৰু কাশীত এটা মঠ নিৰ্ম্মাণ কৰি ধৰ্ম্মপ্ৰচাৰ কৰিবলৈ ধৰিলে। তেওঁৰ ধৰ্ম্মমতত ভক্তিমাৰ্গ অন্ততঃ

ঘাই ঠাই পাইছিল; কিন্তু তেওঁ ৰামৰ উপাসনা প্ৰচাৰ কৰিছিল আৰু ৰামমন্ত্ৰ শিষ্যক দিছিল। তেওঁ বৰ সৰু ওখ নীহ নিবিচাৰি সকলোকে তেওঁৰ ধৰ্ম্ম শিক্ষা দি শিষ্য কৰিছিল। ৰামানন্দ যদিও গুৰিতে ৰামানুজপন্থী, তেওঁ কিন্তু ৰামৰ পূজা ৰামৰ নাম হে প্ৰচাৰ কৰিছিল। ৰামানুজৰ সময়ত আৰু তাৰ আগেয়ে আৰু পিছতো দক্ষিণত কৃষ্ণ পূজাহে প্ৰচলিত আছিল ৰামৰ পূজা নাছিল। ৰামানুজেও ৰামৰ পূজা চলোৱা নাছিল। প্ৰায় একে সময়তে চাৰি দিশে চাৰিজন ঈশ্বৰৰ অংশ অৱতাৰ হৈ ধৰ্ম্মপ্ৰচাৰ কৰিছিল বুলি যে আমাৰ আসামৰ সন্তসকলে কয়, আৰু চৰিত্ৰ পুথিতো আছে, সেই চাৰিজন শ্ৰীশঙ্কৰ, শ্ৰীচৈতন্য, ৰামানন্দ, হৰিব্যাসৰ ভিতৰৰে ৰামানন্দ এজন।

নাভাজি নামেৰে ৰামানন্দৰ শিষ্য এজনে "ভক্তমালা" নামেৰে, হিন্দী ভাষাত, বৈষ্ণৱ সাধুসকলৰ এখন জীৱন চৰিত্ৰ লেখে, সেইখনেই ৰামানন্দীসকলৰ বেদৰ নিচিনা ঘাই শাস্ত্ৰ। হিন্দী ৰামায়ণ প্ৰণেতা মহাভক্ত মহাকবি তুলসীদাস ৰামানন্দৰপৰা নামি অহা ধৰ্ম্মাচাৰ্য্যৰ লেখত সপ্তম। তুলসীদাস খৃষ্টীয় ১৫৩২—১৬৩২ শতিকাৰ মানুহ। বিখ্যাত ডাক্তাৰ গ্ৰীয়েৰ্চন চাহাবে তুলসীদাসৰ বিষয়ে কৈছে—"one of the greatest reformers and one of the greatest poets that India has prouduced" তুলসীদাসৰ হিন্দী ৰামায়ণ উত্তৰ ভাৰতৰ লক্ষ লক্ষ লোকৰ বেদ স্বৰূপ। 'ৰামানন্দৰ শিষ্য নানা শ্ৰেণীৰ মানুহ আছিল,—তলৰ জাতৰো ওপৰৰ জাতৰো। তেওঁৰ প্ৰধান ১২জন শিষ্যৰ ভিতৰত কবীৰ এজন। কবীৰ মছলমান জোলা জাতৰ আছিল। বাকীকেইজন জাঠ, নাপিত, মুচী ইত্যাদি। কবীৰে সুকিয়া সম্প্ৰদায় গঠন কৰিছিল, যাৰ উদ্দেশ্য আছিল হিন্দু আৰু মুছলমানক একে কৰা। কবীৰৰ উপাস্য ৰাম; কিন্তু অনুষ্ঠান আৰু মন্ত্ৰাদি তেওঁৰ প্ৰণালীত নাই। কবীৰৰ মৃত্যুৰ পিছত হিন্দুৱে তেওঁক হিন্দু বুলি পুৰিবলৈ, আৰু মুছলমানে মুছলমান বুলি কবৰ দিবলৈ নিব খুজিছিল। প্ৰবাদ আছে যে তেওঁৰ শৰটো ঢাকি থোৱা কাপোৰখন গুচালত দেখা গল, যে শৰটোৰ ঠাইত ফুল এগাল আছে। সেই ফুলগালকে হিন্দু আৰু মুছলমানে ভগাই নি নিজৰ ধৰ্ম্মমতে সংকাৰ কৰিলে। কবীৰৰ সমসাময়িক নানকেও হিন্দু মুছলমানক একে কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। নানকৰ সম্প্ৰদায়ক শিখ (শিষ্য) বোলে। কোনোৱে শিখ ধৰ্ম্মৰ সংজ্ঞা এই দৰে দিয়ে:—মুছলমান ধৰ্ম্ম শিখ ধৰ্ম্ম হয়, তাত গুৰুৰ ঈশ্বৰত্ব যোগ কৰিলে আৰু

circumcision আৰু গো-হত্যা তাৰপৰা বাদ দিলে। "আদি গ্ৰন্থ" বা "গ্ৰন্থ চাহেব" শিখ ধৰ্ম্মৰ বেদ স্বৰূপ; এই গ্ৰন্থত হিন্দু শাস্ত্ৰৰ doctrines মতেই ঠাই পাইছে। শিখসকলে আদি গ্ৰন্থকে ঈশ্বৰৰ নিচিনাকৈ পূজা কৰে। ইও হিন্দু প্ৰণালীয়েই। আমাৰ কীৰ্ত্তনঘৰত কীৰ্ত্তন দশম আদি গ্ৰন্থ থাপনা কৰি সেৱা পূজা কৰা নিয়ম দেখিলেই এইটো বুজিব পাৰি।

বল্লভাচাৰ্য্যৰ বৈষ্ণৱধৰ্ম্মত বালগোপালৰ পূজা। এই সম্প্ৰদায়ে বালক কৃষ্ণক মুক্তা মাণিক আদি পিন্ধাই সজাই-পৰাই পূজা কৰে। ভাগৱতত লেখা কৃষ্ণ-লীলাই এই সম্প্ৰদায়ৰ পূজাৰ ভেটি। কৃষ্ণৰে সৈতে ৰাধাৰ পূজা ইয়াত নাই। ভাগৱতৰ গোপীসকলৰো এই সম্প্ৰদায়ৰ প্ৰণালীত ঠাই আছে, কিন্তু বিশেষকৈ ৰাধাৰ নাম নাই। সকলোৱে জানে ভাগৱততো ৰাধাৰ নাম নাই। টৈলিঙ্গানা নামে ঠাইত ১৭৪৯ খ্ৰীষ্টাব্দত বল্লভাচাৰ্য্যৰ জন্ম হয়। তেওঁ মথুৰালৈ আহি তাতে থাকি তেওঁৰ ধৰ্ম্মমত প্ৰচাৰ কৰে। ভাগৱত, গীতা, আৰু জয়দেৱৰ গীতগোবিন্দ তেওঁৰ ধৰ্ম্মৰ ভেটি। বল্লভাচাৰ্য্যসকলৰ ভিতৰত ধনী ভাটীয়া আৰু ডাঙৰ মানুহ শিষ্যই সৰহ।

বিশিষ্টাদ্বৈতবাদ মানে বিশিষ্ট অদ্বৈতবাদ। অদ্বৈত মানে একমাত্ৰ ঈশ্বৰ যাৰ দ্বিতীয় নাই, অৰ্থাৎ "একমেবাদ্বিতীয়ম্" ঈশ্বৰ। বিশিষ্ট অদ্বৈত মানে এক ঈশ্বৰ কিন্তু তেওঁৰ বিশেষ অৰ্থাৎ গুণ আছে, অৰ্থাৎ বিশিষ্ট বা গুণ সম্পন্ন ঈশ্বৰ; অৰ্থাৎ সগুণ ঈশ্বৰ বা সগুণ ব্ৰহ্ম। অদ্বৈতবাদক ইংৰাজীত Monism বোলে। বিশিষ্ট অদ্বৈতবাদক সেই দেখি qualified Monisn বা qualified "non dualism" বুলিব পাৰি। এক ঈশ্বৰ মাথোন বৰ্ত্তমান আৰু আনবোৰ তেওঁৰে বিকাশ manifestaton, attributes গুণ অথবা শক্তি। অদ্বৈতবাদীসকলেৰে সৈতে বিশিষ্ট অদ্বৈতবাদীসকলৰ এই খিনিলৈকে মিল। কিন্তু অমিল এই কথা লৈ —অদ্বৈতবাদীয়ে কয় যে ঈশ্বৰৰ বিকাশ বা manifestationবোৰ মিছা, ক্ষণস্থায়ী, বাস্তৱিকতে সেইবোৰৰ কোনো অস্তিত্ব নাই; আমি মায়া বা অবিদ্যাৰে মুগ্ধ হৈ সেইবোৰৰ অস্তিত্ব কল্পনা কৰোঁ। এইদেখি অদ্বৈতবাদীৰ মতে একমেবাদ্বিতীয়ং ব্ৰহ্ম নিৰ্গুণ। ৰামানুজ আৰু তেওঁৰ মতাৱলম্বীসকলৰ মতে ঈশ্বৰ বা ব্ৰহ্মৰ গুণ বা বিকাশবোৰ সত্য চিৰস্থায়ী, কিন্তু ব্ৰহ্ম বা ঈশ্বৰৰ ইচ্ছা বা নিয়মত বা শাসনত সেইবোৰৰ পৰিবৰ্ত্তন ঘটে।

ঈশ্বৰৰ অদ্বিতীয়ত্বত বিকাশ manifestation বা attributes গুণে বাধাত নঘটায়; কাৰণ সেইবোৰ স্বাধীন বা স্বকীয়াকৈ থাকিব পৰা পদাৰ্থ নহয়; ঈশ্বৰ নথাকিলে সেইবোৰ স্বাধীন ভাৱে থাকিব নোৱাৰে। সেইবোৰ এক ব্ৰহ্মৰ প্ৰকাশ, বা উপাধি। ব্ৰহ্ম বৃত্তৰ মধ্যবিন্দু, সেইবোৰ ব্যাস আৰু আবাবলী। সকলোবোৰৰে সৈতে এক ঈশ্বৰ। জীৱাত্মা স্বাধীন পদাৰ্থ নহয়, ব্ৰহ্মৰপৰা একেবাৰেই স্বকীয়া অস্তিত্ব থকা আৰু স্বকীয়া শক্তিমন্ত নহয়। ব্ৰহ্ম জ্ঞানময় চিৎ, তেওঁ জ্ঞাতাও। অদ্বৈতবাদীয়ে কোৱা দৰে যদি ব্ৰহ্ম সগুণ নহয়, তেন্তে ব্ৰহ্ম জ্ঞান মাথোন, আৰু আন যিবোৰ আছে সেইবোৰও ব্ৰহ্মৰে স্বৰূপ জ্ঞানময়। এনে হলে ব্ৰহ্মই জানি-বলৈ আন একো নাথাকে আৰু জানিবৰ বিষয়ৰ অভাৱত ব্ৰহ্ম জ্ঞাতা হব নোৱাৰে। কিন্তু বিশিষ্টাদ্বৈতবাদীৰ মতে ব্ৰহ্ম জ্ঞাতা আৰু তেওঁ জানিবৰ নিমিত্তে অৰ্থাৎ জ্ঞাতা হবৰ নিমিত্তে বিষয় বা বস্তু তেওঁৰ বিশেষে অৰ্থাৎ গুণে যোগায়। ব্ৰহ্ম সৰ্ব্বতো-ভাৱে সম্পূৰ্ণ স্বপ্ৰকাশ: সেইদেখি তেওঁৰ জ্ঞানত দুটা বিশেষ আছে, যেনেকৈ সূৰ্য্যৰ দুটা গুণ—সূৰ্য্যই লোককো পোহৰায় নিজেও পোহৰ হয়। ব্ৰহ্ম জ্ঞানময়, কিন্তু এই জ্ঞান তেওঁৰ বিশেষ বা গুণও; কাৰণ সি সমস্ততে প্ৰবেশ কৰে, ব্যাপ্ত হয়। ব্ৰহ্ম সত্য; কাৰণ তেওঁত বিকাৰ অৰ্থাৎ পৰিবৰ্ত্তন নঘটে। জড় অসত্য; কাৰণ জড়ৰ বিকাৰ ঘটে। জীৱাত্মাৰ সম্পৰ্কে এইটো হয় যে জ্ঞানৰ আকুঞ্চন আৰু প্ৰসাৰণ হয়। পশু পক্ষী তৰু তৃণ শিলা আদিৰ সম্পৰ্কে—সেইবোৰৰ জীৱাত্মা কৰ্ম্মফলৰ নিমিত্তে জ্ঞান বিষয়ত অপৰিস্ফুট বা কম-বেছি অব্যক্ত হৈ থাকে। সৃষ্টি কাৰ্য্যত matter অৰ্থাৎ জড়ৰ বিকাৰ বা পৰিবৰ্ত্তন খুব ঘটে। এই পৰিবৰ্ত্তনক পৰিণাম বা evolution বোলে,—যাক অদ্বৈতবাদীয়ে বিবৰ্ত্ত apparent variation অৰ্থাৎ দেখোতেহে পৰিবৰ্ত্তন—আচলতে নহয়—বোলে। বিশিষ্টাদ্বৈতবাদীয়ে কয় যে জীৱাত্মা আৰু জড়ত (matter) ব্ৰহ্ম প্ৰবিষ্ট হৈ থাকিলেও যদিও সেইবোৰৰ পৰিবৰ্ত্তন ঘটে আৰু যদিও সেই পৰিবৰ্ত্তন ব্ৰহ্মৰ শাসনত ঘটে, সেই পৰিবৰ্ত্তনে ব্ৰহ্মক নোচোৱে, যেনেকৈ অদ্বৈতবাদ মতে অবিদ্যাই ব্ৰহ্মত বিকাৰ ঘটাব নোৱাৰে। বিশিষ্টাদ্বৈতবাদ মতে ব্ৰহ্ম সৎ আৰু বাকীবোৰ অসৎ অৰ্থাৎ পৰিবৰ্ত্তনশীল। জীৱাত্মাও পৰিবৰ্ত্তনশীল নহয়, কাৰণ জীৱাত্মা ব্ৰহ্ম বা পৰমাত্মাৰ নিচিনা।

ব্ৰহ্মৰ দুই অৱস্থা;—এক মহাপ্ৰলয়, যেতিয়া সকলো জীৱ আৰু জড় ব্ৰহ্মত

লীন হৈ থাকে। সেই অৱস্থাত জীৱাত্মা আৰু জড়ৰ পাৰ্থক্য পৰিস্ফুট নহয়। তেতিয়া কেৱল সৎ থাকে, যি অদ্বিতীয়। সেই সময়ত ব্ৰহ্ম সৎ অৰ্থাৎ ব্ৰহ্মৰ অস্তিত্ব মাথোন বুলি কব পাৰি, কাৰণ তেতিয়া ব্ৰহ্মৰ ইচ্ছা বা সৃষ্টি কাৰ্য্য অব্যক্ত। দ্বিতীয় অৱস্থাত সৃষ্টিৰ ইচ্ছা বা সৃষ্টি। অদ্বৈতবাদীসকলে সৃষ্টিক অসত্য অৰ্থাৎ মিছা বোলে। তেওঁলোকে কয় যে জ্ঞানময় ব্ৰহ্মক অবিদ্যাই আবৰি সৃষ্টি কৰা যেন দেখু-ৱায়। বিশিষ্টাদ্বৈতবাদীয়ে কিন্তু সৃষ্টি কাৰ্য্যক ব্ৰহ্মৰ positive volitional effort অৰ্থাৎ ইচ্ছাপূৰ্ব্বক কৰা কাৰ্য্য বোলে। স একস্ত বহুস্যাম প্ৰজায়েয় ইতি, অৰ্থাৎ তেওঁ ভাবিলে বা ইচ্ছা কৰিলে যে মই বহু হওঁ। সৃষ্টিৰ উদ্দেশ্য ন্যায় বিধান। ন্যায়মতে কৰ্ম্মফল দানৰ নিমিত্তে ব্ৰহ্মৰ সৃষ্টি কাৰ্য্য (creation)। ব্ৰহ্মই জীৱাত্মাক কৰ্ম্মফলোপযোগী যোনি বা শৰীৰ দি, আৰু ভবিষ্যতৰ কৰ্ম্মলৈ free will স্বাধীন ইচ্ছা দি এই কাৰ্য্য সাধন কৰে। জীৱৰ ভবিষ্যত উন্নতি অৱনতি এই অৱস্থাৰ কাৰ্য্যৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। ব্ৰহ্মৰ কোনো অভিপ্ৰায় থাকিব নোৱাৰে, কাৰণ তেওঁৰ কোনো অভাৱ নাই, তেওঁ সম্পূৰ্ণ, এতেকে তেওঁৰ creation বা সৃষ্টি কৰিবৰ আৱশ্যক কি?—এই আপত্তিৰ উত্তৰত অদ্বৈতবাদীসকলে কয় যে, সেইটো তেওঁৰ লীলা, it is mere recreation, as in ordinary life। কোনো সুস্থ সবল ধনী সুখী আৰু অভাৱশূন্য মানুহে যেনেকৈ নিজৰ আনন্দৰ নিমিত্তে recreation ব্যায়াম, কোনো মানশ্ৰম, বা তেনে আনন্দদায়ক কাৰ্য্য কৰে, ব্ৰহ্মইও তেনে কৰে, আৰু সেই কাৰ্য্য জীৱাত্মাসকলৰ প্ৰতি ন্যায় বিধানৰ নিমিত্তে অত্যাৱশ্যকও। শঙ্কৰাচাৰ্য্যই কয় যে ব্ৰহ্মৰ স্বভাৱেই হৈছে সৃষ্টিকাৰ্য্যশীল; আৰু তাৰ পিছতে শঙ্কৰে কলে যে এই তৰ্কটোৱেই মিছা, অসত্য, কাৰণ ব্ৰহ্মই সৃষ্টি নকৰে।

ব্ৰহ্মজ্ঞানৰ নিমিত্তে শ্ৰুতি স্মৃতি, অদ্বৈতবাদী আৰু বিশিষ্ট-অদ্বৈতবাদী দুইবো অপৰিহাৰ্য্য আৰু একমাত্ৰ উপায়। শঙ্কৰে কিন্তু শ্ৰুতি স্মৃতিক ক্ষণস্থায়ী অনিত্যৰ শাৰীত ধৰে, আৰু কয় শ্ৰুতি স্মৃতিৰ সাহায্যেৰে ব্ৰহ্মৰ একত্ব ভালকৈ হৃদয়ঙ্গম হলে, সেই জ্ঞান হলে আৰু শ্ৰুতি স্মৃতিৰ আৱশ্যকতা নাথাকে। ৰামানুজে শ্ৰুতি স্মৃতিক নিত্য চিৰস্থায়ী আৰু ব্ৰহ্মৰ প্ৰকাশিত চিৰন্তন বাণী বুলি ধৰিছে। শঙ্কৰৰ মতে বেদবিহিত কৰ্ত্তব্যৰ দায়িত্ব সেই পৰ্য্যন্ত মানুহৰ থাকে, যি পৰ্য্যন্ত তেওঁৰ সোহহং জ্ঞান নজন্মে। ৰামানুজৰ কিন্তু মত যে যতদিন মানুহৰ জীৱন থাকে, শক্তি থাকে সেই দিনলৈকে বেদবিহিত কৰ্ম্ম-কৰ্ত্তব্যৰ দায়িত্ব থাকে।

উপনিষদে কোৱা—ব্ৰহ্ম নিৰ্গুণ,—ইয়াৰে সৈতে তেওঁৰ মতৰ সামঞ্জস্য কৰি-বলৈ ৰামানুজে কয় যে,—উপনিষদে, ব্ৰহ্ম নিৰ্গুণ মানে ব্ৰহ্মক গুণহীন বা গুণশূন্য বুজোৱা নাই; ব্ৰহ্মৰ গুণ সত্য পদাৰ্থ, অবিদ্যাৰ ফল নহয়। জীৱাত্মা আৰু জড় তেওঁৰে অবিচ্ছিন্ন। ব্ৰহ্ম মাথোন এইবোৰ গুণেৰে সৈতে এক অদ্বিতীয়। উপনিষদে যত কৈছে যে ব্ৰহ্ম নিৰ্গুণ, তাত ইয়াকেহে বুজাইছে যে, তেওঁত মৃত্যু, দুখ, শোক, পৰিবৰ্ত্তন ইত্যাদি নীহ আৰু অমঙ্গলীয়া গুণ নাই। ব্ৰহ্মই সৃষ্টি কৰা মানে তেওঁৰ বিশেষ বা গুণবহে প্ৰকৃত পৰিবৰ্ত্তন ঘটা। জীৱাত্মা অনেক, ব্ৰহ্ম বা পৰমাত্মা মাথোন এক, আৰু তেওঁ জীৱাত্মা আৰু জড়ত অনুপ্ৰবিষ্ট। উপনিষদত যত ব্ৰহ্মক একমেবাদ্বিতীয়ং বুলি বহু নোহোৱা বুলিছে, তাত ইয়াকে বুজাইছে যে তেওঁৰ বহু গুণ বিকাশেৰে সৈতে তেওঁ এক। আৰু বুজাইছে যে এক ব্ৰহ্মৰ বাহিৰে বিশ্ব ব্ৰহ্মাণ্ডৰ সকলোৰে ওপৰত অধিকাৰী আৰু নিয়ামক শাসক আন কোনো নাই। ব্ৰহ্মক জানিব নোৱাৰি, ব্ৰহ্ম অজ্ঞেয় মানে এইটো বুজোৱা নাই যে তেওঁ আমাৰ চিন্তাৰ বিষয় হব নোৱাৰে, সেই কথাই এইটোহে বুজাইছে যে তেওঁৰ অসীম অনন্ত অত্যাশ্চৰ্য্য গুণবিলাক সম্পূৰ্ণৰূপে, বা যথোপযুক্ত ৰূপে জানিব নোৱাৰি;—অথবা ব্ৰহ্মৰ স্বৰূপ নিৰ্ণায়ক যে অনেক কথা উপনিষদত আছে, সেইবোৰৰ মানে নাথাকে। বৃহদাৰণ্যকৰ "নেতি নেতি" শঙ্কৰৰ মতে ব্ৰহ্মৰ গুণশূন্যতাৰ পৰিচায়ক। ৰামানুজে কয় সেইটো নহয়, সেইবোৰ ব্ৰহ্মক সম্পূৰ্ণৰূপে বা যথাযোগ্যৰূপে আমি জানিব নোৱৰাৰহে পৰিচায়ক। ব্ৰহ্মক সত্যৰ সত্য, প্ৰাণৰ প্ৰাণ বোলাৰ মানে,—জীৱাত্মা ব্ৰহ্ম বা পৰমাত্মা সম্ভূত আৰু ব্ৰহ্মাংশ, সেইদেখি সত্য, আৰু আচলতে in their essence অপৰিবৰ্ত্তনীয়, কিন্তু পৰমাত্মা Supreme self একেবাৰেই সত্য পৰিবৰ্ত্তন ৰহিত altogether real or unchangeable, সেইদেখি তেওঁ জীৱাত্মাতকৈও ডাঙৰ সত্য।

ব্ৰহ্ম অকল সৃষ্টিৰ কাৰণেই নহয়, তেওঁ কাৰ্য্যও; অকল কুমাৰেই নহয়, তেওঁ ঘটৰ উপাদান মাটিও। ৰামানুজৰ মতে কাৰণ ব্ৰহ্মৰ সূক্ষ্ম অৱস্থা, সেই অৱস্থাত জীৱ আৰু জড় অব্যক্ত অবিকাশিত, আৰু সৃষ্টিৰ বা কাৰ্য্যৰ অৱস্থাত বিকাশিত বা ব্যক্ত। শঙ্কৰে এইটো মানিও কয় যে এইটো বিবৰ্ত্ত, অৰ্থাৎ এইটো অবিদ্যা বা মায়াৰ দ্বাৰাই অভিভূত হৈ কৰা অৱস্থা। শঙ্কৰৰ দৰ্শনত মায়াবাদেই প্ৰধান বস্তু। এই মায়া বা অবিদ্যা ব্ৰহ্মৰে সৈতে সুকীয়া নে একে পদাৰ্থ? সুকীয়া বুলিলে

শঙ্কৰৰ প্ৰতিপাদ্য এক অদ্বিতীয় ঈশ্বৰবাদলৈ গুৰি যায়। এফে বুলিলেও সি নিটিকে। শঙ্কৰে এই দুইটা বিপদ দেখি এফে কোৱেই কয়, অবিদ্যা বা মায়া—সদসৎ অনিৰ্ব্বচনীয় অৰ্থাৎ ইয়াৰ অস্তিত্ব অনাস্তিত্ব বৰ্ণনাৰ অতীত, সেই বিষয়ে একো কব নোৱাৰি।

শঙ্কৰাচাৰ্য্য আৰু ৰামানুজাচাৰ্য্যৰ ভিতৰত কাৰ বেদান্তৰ ব্যাখ্যা শ্ৰেষ্ঠ এইটো আমাৰ নিচিনা অলপ বুদ্ধিৰ মানুহৰ পক্ষে কোৱা অসম্ভৱ। তেওঁলোকৰ গ্ৰন্থত বিশেষকৈ প্ৰবেশ লাভ কৰাসকলৰ পক্ষেহে সেইটো সম্ভৱ। কিন্তু এইটো ঠিক কব পাৰোঁ, যে ৰামানুজৰ ব্যাখ্যা আৰু মত যিমান ভালকৈ জনা যাব সিমান তাৰ গভীৰতা মানুহৰ মনত প্ৰতিভাত হব, আৰু তেওঁৰ ব্ৰহ্ম বা ঈশ্বৰৰ ধাৰণা সৃষ্টিতত্ত্ব আৰু উপাসনা বিষয়ত সিমান ওখ আৰু ঠিক যেন লাগি আহিব।

শ্ৰী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা।

আমাৰ উন্নতি।

"Feel for your Country."

ভাৰত এখনি পুৰণি দেশ। বয়সত ভাৰত আনবিলাক দেশৰ আজুককাক। যেতিয়া আনবিলাকে আঠুকাঢ়ি ফুৰিছিল তেতিয়া ভাৰত এজনা তেজবান প্ৰবীণ ডেকা—সকলো বিষয়তে পৈণত, আকৃতিত শকত-আৱত আৰু গাৰ বলত বলী। আন আনবিলাকে যেতিয়া এন্ধাৰত বাট-পথ নেপাই থেপিয়াই থেপিয়াই ফুৰিছিল তেতিয়া স্বৰ্গৰাজ ইন্দ্ৰই হাৰ মানি বিদুৰীক ভাৰতৰ বিশ্বাসী গোলাম কৰি দিছিল। আনবিলাক যেতিয়া অজ্ঞান অৱস্থাত পৰি আছিল ভাৰতে তেতিয়া জ্ঞানৰ বৰ টোপোলাটো মেলি দিছিল। আনবিলাক যেতিয়া টোপনিত পৰি অচেতন হৈ আছিল তেতিয়া ভাৰতে নিজৰ কৰ্ত্তব্য কাম প্ৰায় শেষ কৰিছিল। আনবিলাকে যেতিয়া গছৰ তলত, পৰ্ব্বতৰ গহ্বৰত নাঙ্গঠা গাতত লেটা মাউহ খাই জীৱন ধাৰণ কৰিছিল তেতিয়া ভাৰতে সুন্দৰ মন্দিৰ সাজি ৰেহৰূপত আহাৰ খাইছিল। এই যে পৃথিৱীৰ যি বিদ্যাই অলপ দকৈ নাম লোৱা যায় সেই বিলেই প্ৰথমতে ভাৰতত

সাহিত্য, গণিত, বিজ্ঞান, ধৰ্ম্ম আৰু জ্যোতিৰ্ব্বিদ্যা প্ৰভৃতি প্ৰত্যেক বিষয়েই আগেয়ে ভাৰতত জনম লয়। সেইবোৰ এতিয়াও ফট্ ফটিয়াকৈ আমাৰ আগতে পৰি আছে আমি সেই বোৰৰ আদৰ নুবুজোঁ। দেখিলে পৰৰ পৰৰ যেন লাগে। সেইবোৰ আমাৰ ইমান ঘৰুৱা বস্তু আছিল যে আমাৰ উপৰি পুৰুষসকলে সেইবোৰলৈ আওহেলা কৰি চকু নিদি ক্ৰমান্বয়ে আদৰ কমাই শেষত একেবাৰেই পাহৰি পেলালে। কিন্তু বহুত ভঙা-ছিঙা অংশ এতিয়াও পৰি আছে সেইবোৰ যে এসময়ত আমাৰ নিজৰ বস্তু আছিল,—এতিয়া আমি তেওঁলোকৰ বহুত দূৰলৈ নামি অহা বংশধৰসকলে চিনি নেপাওঁ। যেতিয়া ভাৰতে লাখুটিত ভৰ দি সংসাৰৰ মোহমায়া পৰিত্যাগ কৰি ঈশ্বৰত মন প্ৰাণ সঁপি দিছিল তেতিয়া আন আন উঠি অহা চতুৰ লগৰীয়াসকলে সেইবোৰ বুটলি নি আদৰ কৰি ৰাখি নিজৰ কৰি ৰাখি নিজৰ কৰি লৈছে। ভাৰত সমস্ত পৃথিৱীৰ শিক্ষা গুৰু।

সেই ভাৰতৰ আজি ঠাই ক'ত? আজি সেই ভাৰত উন্নতি-জখলাৰ নিচেই তলৰ খাপত। আজি বিদেশৰপৰা কাপোৰ নাহিলে ভাৰতবাসীয়ে লাজ গুচাব নোৱাৰিব; আন আন বস্তু নাহিলে শুকাই মৰিব—নিস্তাৰ নাই। ইয়াতকৈ আৰু অধিক বেজাৰৰ কথা কি আছে? ভাৰতৰ আজি এনেকুৱা দুৰৱস্থা দেখি কাৰ চকুত নো পানী নোলায়?

আজিকালি ভাৰতৰ আখৰ চিনি পোৱা মানুহ শতকৰা কেইজনা জানে নে? নেজানে যদি শুনক—৭॥০ জনা—যত জাৰ্ম্মেণীৰ শতকৰা ৯৯ আৰু আমাৰ দয়ালু গবৰ্ণমেণ্টৰ ৯৬ জনা। আজিও কি-আমাৰ টোপনি ভগা উচিত নহয়? এতিয়াও কি আমাৰ আঠুৰাৰ তলত লেপ উৰি শুই থকা দিন আহিব লাগিছে? আমাৰ ৰাতি নুপুৱাব নে? আমাৰ ৰাতি পুৱাইছে; কিন্তু আমি নিজেই ৰাতি পুউৱা নাই। সেইবাবে মই অধমে সৰল অন্তৰেৰে সৈতে কাতৰ ভাৱে মিনতি কৰি কওঁ—"ভাইহঁত, উঠা, বহুত বেলি হ'ল। আন আন লগৰীয়াবিলাকে নিজ নিজ কৰ্ত্তব্য শেষ কৰিলে। বেলি দুপৰ হ'ল; যাবলৈ যোগাৰ কৰা। দহোটাই দহ দিশে কৰিলে এতিয়াও খাবৰ মুঠি সোনকালে যোগাৰ হব। আমাৰ ভাই ককাই—বঙ্গ-বোম্বাই প্ৰভৃতি ঠাইৰ অধিবাসীসকল উঠি হাতমুখ ধুই কামত লাগি গৈছে। আমাৰো উঠা, আৰু শুই থকা কেইজনাকো জগাবলৈ দিহাদিহি কৰা। কান্দিবৰ দিন কেঁকুৰি পাকোঁতে গৈছে; এতিয়া আৰু কান্দিবৰ সময় নাই।

আমি আমাৰ ভাই ককাইদেওইতক টোপনিৰপৰা জগাই উন্নতিৰ পথলৈ নিবলৈ হলে আমাক শিক্ষা লাগে— যাক Compulsory education বোলা হয়— নহলে নহয় অত্যন্ত দৰকাৰী। অন্ততঃ আমাৰ মাতৃ-ভাষাৰ ছাত্ৰবৃত্তি, উচ্চ-প্ৰাইমেৰী নাইবা অতি কমেও নিম্ন প্ৰাইমেৰী সকলোৱে পাচ কৰিবলৈ আশা কৰা উচিত। যি কয় আমাক Compulsory education নালাগে তেওঁৰ মহাভুল। দয়ালু গৱৰ্ণমেণ্টে নো আমাক কি দিয়া নাই? আমি আৰু কিমান দিন পৰৰ গাত আউজি থাকিম? তেওঁলোকে গাঁৱে গাঁৱে গাওঁলীয়া পঢ়াশালি পাতি দিছে তাত বাজেও অনেক ধন ভাঙি মাজে মাজে উচ্চ প্ৰাইমেৰী ছাত্ৰবৃত্তি আৰু মাইনৰ স্কুলবোৰ দিছে। তথাপি যে আমাৰ এনেকুৱা বিলাই, সেইটো কাৰ দোষ? আমাৰ জাতীয় দোষ নহয়নে? যদিও বা পৰোপকাৰী স্বদেশানুৰাগী মহাত্মা গোখলেৰ দুখ বৃথাই গ'ল তথাপি আমি সকলোৱে লগ-হৈ নিজে নিজেই সেই কাম কৰি লব পাৰোঁ। আমাৰ যদি ভোক লাগিছে তেন্তে আমি কন্দা উচিত। তেতিয়া হলে আমি ভোক গুচাব পাৰিম। তাত কোনো সন্দেহ নাই। সেই কাৰণে আমাক এটি শিক্ষা-বিস্তাৰ সভা লাগে।

কোনোৱে হয়তো কব পাৰে—যাৰ ইচ্ছা আছে সি পঢ়ক বা পঢ়াওক। তাৰ উত্তৰত আমি ইয়াকে কম—এজন মূৰ্খ ই যদি বেয়া কাম কৰে তেন্তে তাক উপদেশ দি ভাললৈ আনিবৰ কাৰণে চেষ্টা কৰা আমাৰ উচিত নহয় নে? তুমি তোমাৰ অজ্ঞান ভায়েৰাইতে বেয়া কাম কৰিলে কি কৰা? মানুহৰ যাই ধৰ্ম্ম কি কি? নিজৰ শৰীৰ ভালে ৰখা আৰু পৰৰ দুখ বুজা নহয়নে? নহলে সংসাৰত নো শিয়াল কুকুৰ কিমান নোপজে? তেতিয়া হলে আমি শিয়াল কুকুৰতকৈ কিমান শ্ৰেষ্ঠ তাক অতি সহজে বুজি পাওঁ। আমাৰ কৰ্ত্তব্য কি? দেশৰ মঙ্গলেই আমাৰ মঙ্গল নহয় নে? লগৰ চাৰি ভাইৰ মঙ্গল নহলে মোৰ নো মঙ্গলৰ আৱশ্যক কি? তেনেহলে আমি এতিয়া কি কৰা উচিত? আমি আমাৰ নিজৰ পৰিয়ালৰ আৰু ওচৰচুবুৰীয়া ল'ৰা ছোৱালীবিলাকক আমাৰ সমাজৰপৰা বলেৰে পঢ়াবলৈ চেষ্টা কৰা উচিত, বোধ হয় আজিকালি এনে এখনি গাওঁ বা মৌজা নাই যত দুই চাৰি জনা শিক্ষিত মানুহ নাই। তাত বাজেও গাৱঁৰ গাওঁবুঢ়াকে আদি কৰি, কাকতী, পাঠক, মণ্ডল, পণ্ডিত আৰু মৌজাদাৰসকলক ভালকৈ বুজাই দিলে, তেওঁলোকেও নিজৰ সাধাৰণ লোকা মানুহবিলাকক বুজাবলৈ হেলা নকৰিব। সাধাৰণ মানুহ-

বিলাক তেওঁলোকৰ হাতৰ পাচ। তাতে আকৌ এনেকুৱা কোনো গাওঁ নাই য'ত মানুহৰ একতা নাই। এতিয়াও গাৱঁত পঞ্চায়ত আছে। এতিয়াও গাৱঁত এনেকুৱা কিছুমান নিয়ম আছে যাক কোনেও ভাঙিব নোৱাৰে। নহলে একে দিনাই আমাৰ হিন্দুত্ব লোপ পালেহেঁতেন। ভাঙিলেই সমাজৰপৰা বাহিৰ হব লাগে। কাজেই বাধ্য হৈ চাৰিজনৰ কথা শুনিবই লাগিব। কথাতে কয়— "গছত উঠি চাবি, ৰাইজ যি ফালে যায় সেই ফালে যাবি।"

এই নিয়মটি সমাজত প্ৰচাৰ কৰা সহজ কাম নহয়। যাৰে তাৰে কামো নহয়। গতিকে আমাক কিছুমান নেতা লাগে। কিয়নো আমাৰ নিচিনা সামান্য মানুহে যদি কোনো এটি কথা কয় তেন্তে আনে বিশ্বাস তো নকৰিবই তাক একেবাৰেই উপলুঙা কৰি উৰাই দিব। ভাল কথা কলে'ও কাণ নিদিব, অন্তৰত তেওঁৰ কথাৰ প্ৰতি ঘৃণা কৰিব। গতিকে তেওঁৰ দুখ বালিত পানী ঢলাৰ দৰে নিষ্ফল। কিন্তু যদি কোনো এজনা ডাঙৰ মানুহে কোনো এটি কথা কয় তথাপি মানুহে তাত ধ্ৰুব বিশ্বাস কৰিব। এইবাবে আমাক কেইজনামান মুখীয়াল মানুহ লাগে। আজি কালি আমাৰ দেশত মুখীয়াল মানুহৰ অভাব নাই। তেওঁলোকে নিজৰ কিছু ক্ষতি স্বীকাৰ কৰি ওলাই আহিলেই তেওঁলোকৰ পিছে পিছে অনেক পাৰিষদ ওলাব তাত কোনো ভুল নাই। দয়ালু গৱৰ্ণমেণ্টেও বোধ হয় তাত কোনো বাধা নিদি বৰং উৎসাহহে দিব। কাৰণ আমাৰ উপকাৰৰ কাৰণেই তেওঁলোকে কঠোৰ পৰিশ্ৰম কৰি মূৰৰ ঘাম মাটিত পেলায়। গৱৰ্ণমেণ্ট আমাৰ পিতৃ-স্বৰূপ আমাৰ ভাল দেখিলে পিতাই মনত সুখ পায়। গৱৰ্ণমেণ্টেও যে সুখ নেপাব তাক কোনে কব পাৰে?

যত্নৰ অসাধ্য একো নাই। বীৰ পুৰুষ নেপোলিয়নে অসম্ভৱ শব্দটো লোপ কৰিবৰ কাৰণে অভিধানৰ গ্ৰন্থকৰ্ত্তাসকলক এইদৰে কৈছে -"অসম্ভৱ শব্দটি কেৱল মূৰ্খবিলাকৰ অভিধানতহে পোৱা যায়।" গতিকে যত্ন কৰিলে যে আমাৰো ফল নধৰিব এনে কোনো বিধি নাই। অৱশ্যে কৰ্ত্তাজনা সকলোপিনে—কি বিদ্যা, কি বুদ্ধি, কি জ্ঞান, কি ধন, কি মান, কি উদাৰতা, কি সহিষ্ণুতা, কি ধৰ্ম্ম সকলো বিষয়তে শকত-আৱত হব লাগিব। ঢেৰেলাৰ কাম নহয়।

দিনে দিনে বঙ্গদেশৰ আমি কিমান যে সভাৰ নাম শুনিব লাগিছোঁ তাৰ অন্ত নাই। স্বদেশৰ নিমিত্তে উঠি-অহা ডেকাসকলে কত যত্ন কৰিব লাগিছে। আমাৰ

সেইদৰে কেইজনাই মুৰ দাঙিছে? এতিয়াও আমাৰ সময় আছে। যি স্বদেশৰ উপকাৰৰ কাৰণে এনেকুৱা কামলৈ বুকু বান্ধি, অকাতৰ চিত্তে মুৰদাঙি থিয় দিব, তেঁৱেই আমাৰ আচল দলপতি, তেঁৱেই আমাৰ নেতা, তেঁৱেই আমাৰ মান্য, তেঁৱেই আমাৰ পূজ্য।

আমি সৰুৰেপৰা আজিলৈকে নানা ৰকমৰ উপদেশপূৰ্ণ কিতাপ পঢ়ি হজম কৰিছোঁ। ক-ফলাখন শেষ কৰিয়েই অ-ফলাখনৰ লগত মহা মৰামৰি লগাই আমাৰ পঢ়া মনত পৰে—সৰহকৈ নেখাবা, মিছা নকবা, চুৰ নকৰিবা, কাৰো-লগত কাজিয়া নকৰিবা, দেশৰ উপকাৰৰ কাৰণেই তোমাক সৃজিছে, ইত্যাদি। তাৰ পাছত, জ্ঞানাঙ্কুৰ, ল'ৰাশিক্ষা, জ্ঞানোদয়, নীতিশিক্ষা, পাঠমালা, সাহিত্য সংগ্ৰহ, জ্ঞানমালিনী, ল'ৰাসখি, নীতিমালা, জ্ঞানমালা কত যে কিমান পঢ়িলোঁ। কিন্তু ক'ত? কেইজনাই সেইদৰে কাম কৰিছে? মুখত সকলোৱে কব পাৰে কিন্তু কামত তথৈবচ। এই নিমিত্তে যি আমাৰ আগতে কাম কৰি দেখাব পাৰে তেওঁহে আমাৰ আচল বন্ধু আচল উপদেশক, তেওঁহে আমাৰ আচল শিক্ষা আৰু দীক্ষা গুৰু।

শ্ৰীকৃষ্ণকুমাৰ চৌধুৰী।

জন্ হাৱাৰ্ড।

"তুমি আমি সকলোটি অংশ ঈশ্বৰৰ,
সাধ্যমতে কৰা হিত সকলো লোকৰ।
আনন্দৰ জিলিকণি পৰিব হিয়াত,
সৰগৰ পাৰিজাত ফুলিব ধৰাত।"

শ্ৰীআনন্দচন্দ্ৰ আগৰৱালা।

সুপ্ৰসিদ্ধ জনহিতৈষী জনহাৱাৰ্ড ১৭২৬ খৃষ্টাব্দৰ চেপ্টেম্বৰ মাহত ইংলণ্ড দেশৰ এনফিল্ড নগৰত জন্মগ্ৰহণ কৰে। তেওঁৰ পিতাক এজন ধনী সদাগৰ আছিল। পিতাকে শিক্ষাৰ কাৰণে অতি কম বয়সতেই হাৰ্টফোৰ্ড নগৰৰ পঢ়াশালি এখনত

হাৱাৰ্ডৰ নাম লগাই দিয়ে, কিন্তু হাৱাৰ্ডে লেখা-পঢ়াত তিমান পাৰদৰ্শিতা দেখাব নোৱাৰি ১৬ বছৰ বয়সতেই পঢ়াশালি এৰি লণ্ডন মহানগৰীৰ কোনো মুদিৰ দোকানত (grocer's shop) শিক্ষানবিচ স্বৰূপে সোমায়, ইয়াৰে কিছু দিনৰ পাছতে তেওঁৰ পিতাকৰ মৃত্যু হয় আৰু পিতৃ-সম্পত্তিৰ উত্তৰাধিকাৰী হৈ তেওঁ লণ্ডনত স্বাধীনভাৱে বাস কৰিবলৈ ধৰে।

২৫ বছৰ বয়সত তেওঁ মিচেচ্ লাইডোৰ নামে তেওঁতকৈ কেইবাবছৰে বয়সীয়াল বিধৱা তিৰোতা এজনীক বিয়া কৰায়, কিন্তু দুৰ্ভাগ্যক্ৰমে তিনি বছৰ পুৰ নহওঁতেই তেওঁ তেওঁৰ প্ৰিয়তমা ভাৰ্য্যাক কালৰ হাতত অৰপিব লগাত পৰে। এনেতেই ১৭৫৫ খৃষ্টাব্দত পৰ্টুগাল দেশৰ লিচ্বন্ নগৰৰ ভয়ঙ্কৰ লোকক্ষয়কাৰী ভূমিকম্পৰ বাতৰি আহি লণ্ডন নগৰ পালে আৰু হাৱাৰ্ডে লিচ্বন্বাসীৰ দুৰৱস্থাৰ লাঘৱত সামান্য সহায় কৰিব পাৰিলেও জীৱন ধন্য হব ভাবি লিচ্বনলৈ যাত্ৰা কৰিলে। সেই সময়ত ইংৰাজ আৰু ফৰাচি বিলাকৰ মাজত যুদ্ধ চলি আছিল; ফৰাচিবিলাকে হাৱাৰ্ড যিখন জাহাজত আছিল সেইখনক শত্ৰু জাহাজ ভাবি আক্ৰমণ কৰিলে আৰু আন আন আৰোহীবিলাকৰ লগত হাৱাৰ্ডকো লৈ গৈ ফ্ৰান্সদেশৰ ব্ৰেষ্ট নগৰৰ কাৰাগাৰত বন্দীভাৱে ৰাখিলে। এই ব্ৰেষ্ট নগৰৰ কাৰাগাৰতেই তেওঁ জীৱনৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য স্থিৰ কৰি লয়; ইয়াতেই তেওঁ নিজে নৰক যন্ত্ৰণা ভুগি কাৰাগাৰ সংস্কাৰত নিজৰ সকলোখিনি শক্তি সামৰ্থ্য অৰ্পিবলৈ কৃতসঙ্কল্প হয়। বিয়ে হওক কিছুদিনৰ পাছত তেওঁ কোনো উপায়ে মুক্তি লাভ কৰি আকৌ ইংলণ্ডলৈ উভতি আহে।

১৭৫৮ খৃষ্টাব্দৰ এপ্ৰিল মাহত হাৱাৰ্ডে দ্বিতীয়বাৰ দাৰ পৰিগ্ৰহ কৰে আৰু ঘৈণীয়েকেৰে সৈতে লণ্ডনৰপৰা গৈ মহাসুখে বেড্‌ফোৰ্ডছায়াৰ জিলাৰ পৈতৃক জমিদাৰীতে বাস কৰিবলৈ ধৰে। তাত তেওঁ দুখীয়া ৰায়তবিলাকৰ স্বাস্থ্যৰ উন্নতিৰ আৰু সহায় সম্বলহীন ৰোগী বেমাৰীৰ চিকিৎসাৰ কাৰণে বহু অৰ্থ ব্যয় কৰে। কিন্তু এইজনা ভাৰ্য্যাৰ লগতো তেওঁ বেছি দিন কটাব নোৱাৰিলে। ১৭৬৫ খৃষ্টাব্দত মাৰ্চ্চ মাহত লৰা এটি জন্ম দিয়াৰ কেইদিনমান পাছতেই এই জনা ভাৰ্য্যা ইহ সংসাৰৰপৰা যায়।

দ্বিতীয়বাৰ ভাৰ্য্যা হেৰুৱাই হাৱাৰ্ডে বৰ শোক পায় আৰু কিছু দিনৰ পাছতে তেওঁৰ স্বাস্থ্যৰ অৱস্থা ক্ৰমাৎ হীন হৈ অহা দেখি ঠাই পৰিবৰ্ত্তনৰ কাৰণে ঘৰ এৰিব

লগাত পৰে। এইবাৰ তেওঁ ১৭৭০ খৃষ্টাব্দলৈকে ইংলণ্ডদেশৰ নানাঠাই আৰু হলাণ্ড, ফ্ৰান্স, ইটালি আদি ইউৰোপৰ কেইবাখনো দেশ পৰিভ্ৰমণ কৰে।

১৭৭৩ খৃষ্টাব্দত হাৱাৰ্ডে বেড্‌ফোৰ্ডছায়াৰ জিলাৰ প্ৰধান শাসনকৰ্ত্তাৰ পদত নিযুক্ত হয় আৰু এই সময়ৰপৰাই তেওঁৰ জীৱনৰ মহৎ উদ্দেশ্যৰ বিকাশ হবলৈ ধৰে। এই সময়ত ইংলণ্ডৰ কাৰাবাসীবিলাকৰ অৱস্থা অতি শোচনীয় আছিল। সিহঁতৰ বিছনা জেকা ভেটিৰ ওপৰত থেৰৰ, দিনেকত এবাৰো খোৱাবস্তু পাবলৈ টান, তাতে সিহঁতৰ ওপৰত কাৰাৰক্ষকৰ অমানুষিক অত্যাচাৰ। বেমাৰ হলে চিকিৎসাৰ কাৰণে চিকিৎসকৰ বন্দবস্ত দূৰৰ কথা মৰণ কালত সিহঁতৰ মুখত পানী এটুপি দিবলৈ মানুহ নাই। হাৱাৰ্ডে আহাৰ নিদ্ৰা এৰি কাৰাগাৰ সংস্কাৰত মনোনিবেশ কৰিবলৈ লাগিল। তেওঁৰ যত্নত অচিৰতে কাৰাগাৰবিলাকৰ শোচনীয় অৱস্থাৰ বিষয় পাৰ্লিয়ামেণ্ট মহাসভাৰ কাণত পৰিল আৰু পুঙ্খানুপুঙ্খৰূপে অনুসন্ধান কৰিবৰ কাৰণে এটা কমিটী স্থাপিত হল।

১৭৭৪ খৃষ্টাব্দত তেওঁ ইংলণ্ড, স্কটলণ্ড আৰু আয়াৰ্লণ্ডৰ প্ৰায়ভাগ কাৰাগাৰকে পৰ্য্যবেক্ষণ কৰি ১৭৭৫ খৃষ্টাব্দত ইউৰোপৰ আন আন দেশৰ কাৰাগাৰবিলাক চাই স্বদেশলৈ উভতি আহে। ১৭৭৭ খৃষ্টাব্দত তেওঁৰ "কাৰাগাৰৰ অৱস্থা" নামে প্ৰকাণ্ড কিতাপ এখনি প্ৰকাশিত হয় আৰু এই কিতাপখনিয়ে কাৰাগাৰ সংস্কাৰৰ আৱশ্যকতা সম্বন্ধে দেশৰ মানুহৰ চকুমুকলি দিয়ে।

১৭৭৮ খৃষ্টাব্দত হাৱাৰ্ড আকৌ ইউৰোপৰ কাৰাগাৰবোৰ পৰিদৰ্শনাৰ্থে পাৰ্লিয়ামেণ্ট মহাসভাৰ দ্বাৰাই নিযুক্ত হল। এইবাৰ তেওঁ গ্ৰেটবিটেন আৰু গোটেই ইউৰোপৰ কাৰাগাৰবিলাক পৰিদৰ্শন কৰি ঘৰলৈ উভতি আহি আগেয়ে প্ৰকাশিত "কাৰাগাৰৰ অৱস্থা" নামৰ কিতাপখনিৰ পৰিশিষ্টৰূপে আৰু এখনি কিতাপ উলিয়ালে। হাৱাৰ্ডৰ মহৎ উদ্দেশ্য সিদ্ধ হল। পাৰ্লিয়ামেণ্টে আইন উলিয়াই কাৰাগাৰ সংস্কাৰত ভালকৈ মন দিলে আৰু গ্ৰেটবিটেন আৰু আয়াৰ্লণ্ডৰ নানাঠাইত হাৱাৰ্ডৰ মতানুসাৰে কাৰাগাৰবিলাকৰ সংস্কাৰ কৰা হল।

উদ্দেশ্য সিদ্ধ হল বুলি তেওঁ নিশ্চিন্তভাৱে বহি নৰল। ১৭৮৯ খৃষ্টাব্দত তেওঁ ইউৰোপীয় আসপতালবিলাক পৰিদৰ্শন আৰু সংক্ৰামক মাৰীভয়ৰ কাৰণ অনুসন্ধান কৰি আসপতাল সম্বন্ধে আৰু এখনি বৰ মাকৰা কিতাপ প্ৰকাশ কৰে। এই বছৰতেই শেষবাৰৰ কাৰণে তেওঁ পোৰ্তগাল দেশ ভ্ৰমণ কৰিবলৈ ওলায়। এই ওলোৱাই

তেওঁ আৰু ফিৰি আহি ঘৰ নাপালে। তুৰস্কলৈ যাব খুজি বাটতে খাৰমান নগৰত তেওঁ সাংঘাটিক জ্বৰত আক্ৰান্ত হয় আৰু ১৭৯০ খৃষ্টাব্দত ২০ জানুৱাৰী তাৰিখে নশ্বৰ দেহ এৰি দিব্যধামলৈ গমন কৰিলে।

শ্ৰীসিংহদত্ত দেৱ অধিকাৰী।

বিহু।

বৰবৰুৱাই হঠাৎ বিং মাৰি সুৰ ধৰি গাবলৈ ধৰিলে—

"বিহুখাই আহিলি ঐ বিহুৱা ককাই তই!

সান্দহ খাই আহিলি হাঁহি।"

সুদৰ্শন শৰ্ম্মাই, হঠাৎ ইমানটো গম্ভীৰ মানুহ বৰবৰুৱাৰ ভাবান্তৰ হোৱা দেখি আচৰিত মানি থপ্ কৰে এই খিনিতে কলে "ইস। ইস! বৰবৰুৱা ডাঙৰীয়া, ইস্ ইস্। আপুনি বিহুৰ নাম ধৰিলে! "লোকে শুনি কি বুলিব! সকলোৱে বি-বি-বা-বা লগাব যে বৰবৰুৱাই বিহুনাম গালে। এনে কাম নকৰিব বৰবৰুৱা ডাঙৰীয়া। বৰবৰুৱাই কলে—"মই আৰুবেলিও তোমাৰ এনে কামৰ প্ৰতিবাদ কৰিছিলোঁ তোমাৰ মনত থাকিব পায়। বোলোঁ। হল নে? তোমাৰ "বক্তৃতা" ঢুকাল নে?" সুদৰ্শন। -"বক্তৃতা নহয় বৰবৰুৱা। ডাঙৰীয়াই বিহু গালে লোকে হাঁহিব দেখিহে কৈছোঁ।" বৰবৰুৱা। "লোকে কোনে?—অ যি ওবেলিনটে, নিজৰ গুণ গায়? নিজৰ গুণৰ ৰাগ-ৰাগিনী নিজে চৌপৰত টানি থাকিলে যাক কোনেও নাইহাঁহে? মাথোন আমাৰ বুঢ়া বিহু ডোখৰ যি সকলোকে ৰং দিবলৈ বছেৰেকৰ মূৰত এবাৰ আহে, তেওঁৰ গুণ গাই ৰাগ পদ এটা ধৰিলেহে "লোকে" হাঁহে! এনেখন তোমালোক! যি আনক সততে দুখ দি সুখ পায়, আন তললৈ গলে নিজে ওপৰলৈ উঠা যেন পায়, এনেকুৱাক হে তোমাৰ "লোকে" নাহাঁহে, শুণ গায়, মান কৰে। বিহুৱে কাকো দুখ নিদিয়ে, সকলোকে ৰং দিয়ে, সেইদেখি বিহুক লোকে হাঁহে, বোৱা পায়। বিহুৱে গছৰ পাতত কোমল ৰঙণ সানি উলিয়াই জেউতি বঢ়াই ঈশ্বৰৰ বাগিচা সজাই দিয়ে, কপৌফুলত চিকন মখা একোবাৰি আদি দি তাক দেখিবলৈ চিকুণ কৰে, অশোক গছত থোপাথোপে ফুলৰ মালি দিওঁই দি তাক

ৰূপহ কৰে, তামোল গছত ন ভাবি মেলাই তাক শুবনি কৰি দিপ্‌লিপ্‌ কৰি দিয়ে, আমত মল উলিয়ায়, পুঠি মাছক সেন্দুৰ পিন্ধাই ন পানীত নচুৱায়, কদম গছত ঘূৰণীয়া থোপোৰা ফুল ফুলাই তাৰ বেণু বতাহেৰে সৈতে সানি চৌদিশ পঠিয়াই গোন্ধত আমোল-মোল কৰি দিয়ে, ন-ধান চাউল আৰু তিলৰ সান্দহ চিৰা আৰু লাড়ু তোমাক খুৱাই ডেকা কৰি ডেকালি কৰিবলৈ দিয়ে, তেনে বিহুক তোমালোকৰ "লোকে" "বদলোক" বোলে! এনেখনেই তোমালোকৰ "লোক'' আৰু এনেকুৱাই তোমালোক !! মই কিন্তু আমাৰ বিহুৰ উদ্দেশে আজি এযাৰ নাম গান ; তুমি কাণত ঠিলা মাৰা।'' ববৰকৰাই সুৰ টানি গায় :—

(গীত)

কোন সৰগৰে বিহুৱা কোৱঁৰ ঐ!
কোন সিপুৰীৰে ৰজা ?
কোনে আওধানিলে, কোনো নমাই দিলে,
আদৰি আনিলে প্ৰজা ॥
কেতেকী ফুলতে, বেণু ভৰাই দিলা,
গছতে মেলালা কুঁহি।
কুলিটিৰ ডিঙিটি নিমজ কৰি দিলা,
গাভৰুৰ ফুটালা হাঁহি ॥
কিনো খেতৰ-সাইজে জানানো কোৱঁৰ ঐ,
কিনো খেতৰ-সাইজে জানা,—
পখিলাৰ পাখিটিত, বন্দুলিৰ পাহিটিত
ধুনীয়া বৰণবোৰ সানা ॥
মকৰা-মধাইকে ফুলালা নাহৰি,
ধুতুৰাৰ মেলালা খুৰি,
টেপাইতিতাৰ দিলা কপালত তিলকটি,
ভোমোৰাক ফুৰালা উৰি ॥
তোমাৰ মনৰ মতে ওপৰৰ মলয়া
সুইতৰ সুতিৰে বলে,
তোমাৰে কথাতে পহমে বেলিটিক
মনৰে কথাটি কলে ॥

আহাঁ মোৰ কোৱঁৰ ঐ, বহাঁ মোৰ কোৱঁৰ ঐ!
থইছোঁ ববপীৰা পাৰি,
সান্দহ চিৰা পিঠা তিলৰ লাড়ু খোৱা,
সোন্‌কালে নাযাবা এৰি ॥
ৰূপৰে বটাতে খুৰিয়া তামোলে,
ফুলাম পাটী থৈছোঁ শুৱা,
পৰহি দিনাখন দৈ-পইতা খাই,
বিচনীৰ বা লৈ যাবা।

সুদৰ্শন। ববৰকৰা ডাঙৰীয়া, যদিও এইটো বিহুনাম, তথাপি কবিতাটো শুৱলা।

ববৰকৰা। কবিতাৰ কালে চাবৰ তোমালোকৰ সকাম কি? বিহুনাম বুলি তাৰ গাত ছাব মাৰি দি তুমি আঁতৰি সইভ হোৱা। দেখা সুদৰ্শন, তোমালোক গোটেইখন বৰ সইভ হলা!--বহুৎ! ববৰকৰাই কিন্তু বিহুৰ গীত গাই অসইভ হৈয়েই চলি থাকিব খুজিছে। তুমি কি বোলা?

ৰূপাবৰ।

জুগুলী।

(A Singfo-Assamese four yearly journal)

১১০ বছৰ। ৩১ চত। জুগুলী। ৪৮ মাৰ্চ্চ। ২৯১১ চন। অসংখ্য সংখ্যা।

(নতুন তাঙ্গৰণ)

আসামৰ গোৰৰ ভোটাভৰা জুগুলী সম্পাদকৰ দ্বাৰাই নতনকৈ প্ৰতিপাদিত। চিংফৌ-অসমীয়া গদ্য ছন্দত লিখিত। দিনকলে এই কাকত এবাৰ পেট পেলাই পঢ়িছে, নতুবা লোকে পঢ়াৰ ভাবৰ সোৱাদ পাইছে, সেইসকলে ইয়াৰ

সংবাদপত্ৰে পৰা গুণ বখলিয়াই বখানিছে। অসমীয়া লব্ধপ্ৰতিষ্ঠ প্ৰবীণ মহাৰথী সাহিত্যিক মাষ্টৰৰ শ্ৰীল শ্ৰীযুক্ত কৃপাবৰ বৰবৰুৱাৰ ডিডিৰপৰা এই মূল জুগুলী-গৰল-সূৰ্য্য ওলোৱাৰ পিছত, এই সূৰ্য্যৰ ছাঁত বহি লেখা আৰু কেইজনমান বঙ্গালী আৰু অসমীয়া জুগুলী ওলাইছিল, কিন্তু সেইবোৰ এই পোনপ্ৰথমৰ গৰলীয়া জুগুলীৰ জেউতিৰ আগত এন্ধাৰৰ চোৰ পলোৱাদি পলাল, ধৰিব নোৱাৰিলোঁ, যদিও মই অমুক ডিক্‌টিকিৰ (detective) নোনাৰেক। কেইজনমান টোপনিৰপৰা উঠি-অহা অসমীয়া ডেকেকৰা সাহিত্যিকে জুগুলীৰ পক্ষে নিৰপেক্ষভাৱে বাঁহীৰ পিছকালৰ কলাতলত সহিব পোহৰাই প্ৰকাশ কৰিছিল যে আমাৰ বৰবৰুৱাৰ মূলপত্ৰ "জুগুলী" বৰ্ত্তমানে আৰু জুগুলী লেখিবলৈ যোৱাটো বৃথা চেষ্টা, কাৰণ "বিলম্বনা" মাথোন।

এতেকে কোনবাই অসমীয়া সাহিত্য ভঁৰালৰ মূল্য-নবধা অমূল্য ৰতন জুগুলীৰ, এই ছেগতে গ্ৰাহক হৈ থাকিলে, অকল তেওঁৱেই যে আইবাঁৱা ভাবৰীয়া বতৰত পঠন কৰি উলাহত পাকচোৰেক নৃত্য কৰিব পাৰিব এনে নহয়, যুগ-যুগান্তৰলৈকে তেওঁৰ ঢেঁকীশালৰ বাৰত এই পবিত্ৰ পত্ৰ-ৰত্নখানি ওলমি থাকিব আৰু তাত মকৰাই কতি পাতি বংশ বৃদ্ধি কৰিব। আৰু এটা সুবিধা হব—ই তেওঁৰ ঘৈণীয়েকক, জীয়েকক, ভাই বোৱাৰীক, পেহীয়েকক, খুৰীয়েকক, আইয়েক, মাহীয়েকক আৰু বেটী-পোহৰাক সদায় পোন হৈ ঢেঁকী দিবলৈ শিকাব, বৰাধান বনাই চাউল উলিয়াই তেওঁৰ ঢেঁকীশাল, বাৰুনৰৰ, আৰু গোটেইখন ঘৰ সোণামুৰা কৰি ৰাখিব, আৰু তেওঁকো সোণাৰৰ গাভৰু পাতি থব। নানা ঠাইত, নানা দেশত, পূবত, পচিমত, দিনে ৰাতিয়ে অবিশ্ৰাম আৰাজ্ঞৰূপে, ছেদেলি ভেদেলি নোহোৱাকৈ এই কাকতৰ পঠন কাৰ্য্য চলিবই লাগিছে; পঢ়ি পঢ়ি কতই ভাত খাবলৈ পাহৰিছে, কতই গা-ধুবলৈ পাহৰিছে, কতই দাড়ি খুৰাবলৈ, চুলি কাটিবলৈ আৰু নখ কাটিবলৈ পাহৰিছে, আন কি কতই ওচৰলৈ অহা যমদূতক "ৰবি ককাই, কাকতখন পঢ়ি লওঁ" বুলি মৰিবলৈকো পাহৰিছে; কত পাৰত, কত পথাৰত, কত গছতলত, কত গৰু-গোহালিত, কত মহগুটিত কতই মোৰ এই কাকত পাঠ কৰি সন্তোষ উপভোগ কৰি সুঁহুৰ উগাৰ আৰু ৰং উগাৰ তুলিছে তাৰ লেখ কোনে ৰাখিছে? মোৰ জুগুলীৰ অলৌকিক প্ৰকাশ কাৰাণি আৰু গুণৰ চাহী মোৰ ... ধনবলৰ ... মানুহেদ হৈ ... [illegible]

থৰকবৰক কৰি ৰাজ আলি আৰু খাৰৈত পৰিশান্তি লভিছে, তাক নো মই কি কম, পোৱাসকলে পাইছে আৰু টং কৰিছে, আৰু দেখাসকলে দেখিছে আৰু বুজিছে!

***

মহাৰণ।

এই মহাৰণ ইমান দিনেও শেষ নহল। বুটিচ সিংহইও গপ পাতি আছে, জুগুলী সম্পাদক ৰবৰকৰাই ও গপ পাতি বহি আছে। একেবাৰ কথাৰ এটা উন্মাদ প্ৰশ্ন কাউন্সিলৰ মাৰ্ফৎ উন্মাদিনী জৰ্ম্মানিলৈ কৰি পঠিয়ালেই এতিয়া যুদ্ধখনৰ ওৰ পৰে।—তাৰৈকে দুইপক্ষৰ কোনো আগ নাবাঢ়ে।—পাওক গপ পাতি।

***

বৰলাটৰ সভাত আসামৰ প্ৰতিনিধি।

আসামৰ প্ৰতিনিধিজনে এইবাৰ বৰলাটৰ সভাত কেইবাটাও বৰ বৰ প্ৰশ্ন সুধিলে। মই বৰ ভাল পালোঁ; তেওঁক শলাগিলোঁ। সময়মতে তেওঁ যে মোকো শলাগিবলৈ নেপাহৰে। পাহৰিলে তেতিয়া কি হব গোসাঁয়ে জানে আৰু মই জানো।

***

টেক্‌চ্‌ট্‌ বুক কমিটি

মটি!!! কি কেইজন সদস্য হৈছে, একোজন লব্ধপ্ৰতিষ্ঠ প্ৰবীণ সাহিত্যিক নহয়, আৰু এজনেও জুগুলী edit কৰাৰ অভিজ্ঞতা লাভ কৰা নাই। এনে স্থলত কইনা-বৰীয়াই—শ্ৰীবিষ্ণু!—কৰ্তৃপক্ষই অসমীয়াত ভাল টেক্‌চ্‌ট্‌বুক নাই বুলি আক্ষেপ কৰে, কিন্তু দৰা-পক্ষই—শ্ৰীবিষ্ণু!—লব্ধপতিষ্ঠ সাহিত্যৰ পতিয়েকসকলে সভালৈ তেওঁলোকৰ কিতাপ সজাই-পৰাই পঠিয়াই কেনেকৈ? আমাৰ এইফালে কৰ্তৃপক্ষৰ মন টানিব যেন। নহলে এই কমিটিক আমি কিতাপৰ-ছা কমিটি মাটি ধঁনা কুমটি বুলিম।

***

দুখৰ বিষয় মেট্ৰিকুলেচন পৰীক্ষা স্থগিত হল। এবাৰ কাকত ... টোপোলা কাটি ওলাল হেনো। আমাৰ মতেৰে ন-দৈ হব পোৱা পৰীক্ষাৰ

এইবাৰ ঢিলাই দিয়া উচিত; অথবা জুবিলিৰ বাবৰ নিচিনা কৰা উচিত, নাইবা এনেই সকলোকে "পাছ" কৰি দিয়া উচিত।—বাপ্‌ৰে বাপ! এণ্ট্ৰেন্স পৰীক্ষা সৰকী যোৱা অৰ্থাৎ "পাছকৰা কি টান, মই হে জানো! তাহানি এণ্ট্ৰেন্সৰ জুবিলিৰ ডাঙৰ পটিটোৰেদি সৰকোতেই মোৰ বুকুৰ পিঠিৰ মুখৰ আৰু ভৰিৰ মাখি-ছাল যে এধাধুন হৈ কিমান ছিগিছিল তাক মই হে জানো।

•••

গোটেই দেশৰ বাতৰি।

আমাৰ খালৈখোগোৰা নৌজাত ছদিন ডাবৰীয়া আৰু ৫ দিন বদ হৈছিল। জুগুলীৰ সম্পাদকক মৌজাৰ অনেক লোকে দেখা কৰিবলৈ আহিছিল। সম্পাদক ৰাজকাৰ্য্য, দেশৰ কাৰ্য্য আৰু মেৰ্‌তলিৰ কাৰ্য্যত বৰ ব্যস্ত আছিল যদিও, তথাপি কি কৰে, দয়া কৰি সময় খতি কৰিও তেওঁ প্ৰজাসকলক তেওঁৰ এন্দুৰ-বদন (rat-face) দেখুৱাই দিছিল।

•••

বিবিধ বাতৰি।

কলিকতাৰ শিয়ালদহত আজিকালি শিয়ালে ৰৰকৈ হোৱা দিবলৈ ধৰিছে।—এটা নহয়, দুটা নহয়, দহোটা-বাৰটাই! এই বিষয়ে মই কৰ্ত্তৃপক্ষৰ মনযোগ আকৰ্ষণ কৰোঁ।

এইবাৰ মহগৰত বৰ মহ হৈছে বুলি শুনিছোঁ। কৰ্ত্তৃপক্ষক এই বিষয়ে তদন্ত কৰিবলৈ কওঁ।

লৰ্ড কাৰ্মাইকেল গল। যাবৰ সময়ত মই সময়ৰ অভাৱত তেওঁৰে সৈতে দেখাদেখি কৰিব নোৱাৰিলোঁ। তথাপি যাওক, মানুহজন ভাল আছিল।

বঙ্গাজানত এইবাৰ পানীবোৰ বঙা হৈছে। ইয়াৰ কাৰণৰ কি? কৰ্ত্তৃপক্ষক মই এই বিষয়েও চৰক্ মিন তহ্‌কিক্ কৰিবলৈ কওঁ।

•••

চিঠি।

(প্ৰাপ্ত)

জুগুলী সম্পাদক ডাঙৰীয়া, এইবাৰ টেক্‌ষ্ট বুক কমিটিৰ সভাত আপোনাৰ নাম

নেদেখি সদৌ অসমীয়াই হাহাকাৰ কৰিছে। আৰু আপোনাৰ কিতাপো দেখোন নকৈ "চিলেক্ট" নকৰিলে। কি অন্যায়! আশা কৰোঁ আপুনি এই সভাখনক শিয়াঁৰি দিব।

—

পানী তুলিবলৈ যোৱা নাম।

১

ওলাই আহা শশীপ্ৰভা ভীমৰ মহাদৈ!
শুভক্ষণে যাত্ৰা কৰি জল আনা গৈ।
কাষে ঘট লোৱাঁ মাদৈ আৰু লোৱাঁ মালা,
যমুনালৈ যাব লাগে নকৰিবা হেলা॥

কাষতে কলচী লোৱাঁ হে মলছি,
মাদৈ যমুনালৈ যোৱাঁ।
কলচী ভৰিয়া গঙ্গাৰ জল আনিয়া
আইটীৰ (বাপাটীৰ) শীৰতে দিয়াঁ।

ৰহি থাকা চিকুণ আইটী (বাপাটি) মনে ৰঙ্গ কৰি।
মাতৃয়ে আনিব জল, নোৱাৰ সাদৰি।

২

গঙ্গা দৰশনে চলে শুভক্ষণে
বিবাহৰ আয়তী লোক।
কৰিবন্ত দয়া গঙ্গা মহামায়া
দিব বিষ্ণুপাদোদক॥

এ প্ৰভাতে গমন যাত্ৰা শুমঙ্গল
মাদৈ যমুনালৈ যায় এ।
এ পদ্মিনী নাগেৰীগণে এ জল আনিবৰ মনে এ,

এ কাষে দিব্য ঘট ধৰে এ, উকলি জোকাৰ পাৰে এ,
এ গজেন্দ্ৰ গমনে চলে এ, পায় যমুনাৰ কুল এ।
গঙ্গাৰ জল আনিবা বিষ্ণুপাদোদকী,
ৰত্নৰে কলচীত ভৰি হে ৰাম ৰাম,
গঙ্গা ভাগিৰথী নগাই লৈ আনিবা,
ৰত্নসিংহাসনত তুলি হে ৰাম ৰাম।
বাট ভেটি থিয়া থেলে নন্দৰ কানাই,
পথ ছাৰি দিয়া মাদৈ যমুনালৈ যায়।
বাটে বাটে ফুলি আছে কেতেকী বকুল,
চলিব নোৱাৰে মাদৈ বঙ্গে বিয়াকুল।
কতদূৰ যমুনালৈ, তলে তপত বালি,
চলিব নোৱাৰে মাদৈ শুকমণি নাৰী।
ৰাম ৰাম—আগতে বো হস্তী, পিছতে দৈৱকী,
কন্যাগণে কৰে কান্তি।
" —যেনে সৰোবৰে মৃণালৰ লোভে
চলে ৰাজহংস পাখি।
" —ঝিলিকি ঝিলিকি দেখিছোঁ যমুনা
বৈ আছে কদম্বৰ তলে।
" —নন্দৰ শ্যামকানু কদম্বে উঠিছে,
দিয়ে নে নিদিয়ে জল এ।
এ কদম পৰিয়াছে হলি এ,
তুলিম কোন ঘাটে পানী এ।
এ মণ্ডলী আকাৰ কৰি এ,
কন্যাগণে তোলে পানী এ।
এ দেৱগণে আছে চাই এ,
দৈৱকী জললৈ যায় এ।
গুৱাপাণ দিয়া কটাৰীৰে কাটি,
যমুনাত থুজিবা জল এ।

সুনির্ম্মল জল ঘটে ভৰি লৈয়া
গৃহ মুখে চলি যোৱা এ।
ওপৰতে অলি আছে থুপি থুপি তৰা;
দৈৱকীয়ে পানী তোলে নাচে অপেস্বৰা।
গঙ্গা গঙ্গা বুলি মাতিছে গোপিনী, গঙ্গা আছে শিৱৰ ঘৰে,
শঙ্কৰে পঠাইছে, গঙ্গামাও আহিছে, যাব বৰ কন্যাৰ ঘৰে।
বিষ্ণু পাদোদকী গঙ্গা পবিত্ৰা বৈষ্ণৱী ২
শক্তি শান্তি গৌৰীৰ কান্তি ভৱানী ভৈৰৱী ২।
হৰি মোৰ—জলতে নামিয়েই কি মায়া দেখিলা বৈ গোপিনীকে কোৱা।
বৈ গোপিনীকে কব যে নোৱাৰোঁ বাপাদেউৰ ধৰমৰ বিয়া।
" জল ভৰি যশোদা পিছলৈ নেচাবা, সাগৰ আহিব ঢলি।
এখুজি দুখুজি কৰিয়েই যাওঁতে বাটত হব বহু বেলি।
হৰি মোৰ—ৰত্নৰে কলচী বস্ত্ৰেৰে মলছি
লৈ যোৱা অঞ্চলে ঢাকি।
" গৃহ পাই বাপাদেউক বেইতে বুৰাবা,
জল দিবা শীৰে ৰাখি॥
কাষে ঘট লৈয়া মাদৈ চলি যায়,
নগৰৰ প্ৰজা সবে বেঢ়ি বেঢ়ি চায়।
পানী তুলি আহিল মাদৈ পাটেশ্বৰী,
সবাকো নমস্কাৰ কৰি॥
দুৱাৰ মেল দুৱৰী, সোমাই থাওক কুৱঁৰী,
কলচী ভিতৰে কৰি।
গঙ্গাৰ জল আনিছে, গয়াৰ জল আনিছে,
আৰু জল আনিছে কাশী।
তিনিও তীৰ্থৰ জলে স্নান কৰাব,
বোপাদেও পেলাব হাঁসি॥
গঙ্গাৰ জল আনিছে বিষ্ণু পাদোদকী,
কলচী কান্দে লৈ।

মাকে পীৰা পাৰি বাপাকে নোৱাৰ,
বেইবে মাজতে গৈ।
মাদৈ ষমুনালৈ গল, তাতে গধূলি হল,
বাট চাই থাকোঁতেই আমনি লাগিয়েই
বাপা বোহঘৰে গল।
গঙ্গাজল পাঁচ লোটা ভৰি এই আনিছে,
আগে আগে নাম গাই গোপিনী চলিছে।
চালত পানী দি মাদৈ মন্দিৰে সোমাবা,
মণ্ডলত টেকেলি থবা।
শয্যাৰে ওপৰে বাপা বহি আছে,
কি কি দেখিলা কৱা॥
পানী তুলি গৃহে আইলোঁ, থালোঁ গুৱা পাণ,
গোপিনীসকলে মাতে আহা বলোৰাম।
হৰি মোৰ—মাকে পীৰা পাৰি, ফুৰিছে বিচাৰি,
কাষতে কলচী গৈ;
কৰবাত আছে গৈ লাহৰি বাপাদেও
মিলা পেলিবলৈ গৈ।

শ্ৰীপদ্মাৱতী দেবী ফুকননী।

কানি, ভাং, মদ কমাবৰ উপায়।

কানি বা ভাং বিহ সভ্য সমাজৰ মাজৰপৰা নির্ব্বংশ কৰিবৰ নিমিত্তে যিমানেই চেষ্টা কৰা হৈছে সিমানেই সিহঁতে সমাজক মেৰাইহে ধৰিছে। কানি ভাঙৰ দোকানৰ সংখ্যা চৰকাৰ বাহাদুৰৰ থাতাত যিমানেই কম দেখা গৈছে মানে, দাম যিমানেই বেছি কৰিছে মানে বিক্ৰীৰ কোব বাঢ়িছেহে, দোকানৰ ডাক চৰিছেহে। নতুন মানুহক কানি একদাতকৈ পুৰণি মানুহক কানি এৰুৱা টান কাম। সেই কাম

কৰিবলৈ আগবঢ়াসকলে ধৈর্য্য ধৰি এক মনে যত্ন কৰিলেহে যদি কেতিয়াবা সুফল ধৰে। কিন্তু ইমান যত্ন ইমান কষ্ট ইমান নিঃস্বাৰ্থ হৈ কোনে কাম কৰে? অকল মুখ চলালেই কাম নিসিজে। কৰাতকৈ কোৱা উজু। নিজে নকৰাটো লোকক কৰিবলৈ দিয়াটোও ঠিক নহয় কাৰণ উপদেশ দিওঁতাৰ কার্য্যকলাপবোৰলৈ লক্ষ্য ৰাখিহে মানুহে কাম কৰা স্বাভাবিক। গভৰ্ণমেণ্টকো আমি দোষ নিদিওঁ। দোকানৰ সাংখ্য কমালে। কানি ভাঙৰ দাম চৰালে। আৰু নো কি কৰিব? কানীয়াই কানি নেৰে এতিয়া সিহঁতক মৰিয়াই মাৰিব নে? এনে অৱস্থাত সন্দেহ কৰিবৰহে মন যায়,—কানিত কিবা এবিধ চেনি কি মিছিৰি থাকিব পায়, নহলে এই দুৰ্দ্দিনটো চাউল ধানৰ দাম চাই, লাগিলে একোসাজ ভাতকে এৰিছে তথাপি কানিকণ হলে এৰিবপৰা নাই। এনে কি এলাহ যাক একৰাই কৰ্ম্মী পুৰুষ কৰিবৰ নিমিত্তে ইমান যত্ন লোৱা হৈছে তেনে এলাহকো থম্বেকলৈ কাতি কৰি থৈ বীৰৰ দৰে বাতি দুপৰ নিশাও টিকাত ফটাকানি একোডোখৰ পেলাই, হাতত লাখুটি একোডোখৰ লৈ বৰষুণক বৰষুণ নুবুলি, বোকাক বোকা নুবুলি, বিপদক বিপদ নুবুলি নেভাবি ক্ৰমাৎ দূৰৈ হৈ যোৱা দোকানলৈ সেই বস্ত কিনি আনিবলৈ কাচুটি এৰি লৰ ধৰে দিয়? যদি এই কানিৰ ইমান ক্ষমতা তেনেহলে আমি কানীয়াক অকানীয়া কৰিবলৈ কেতেপৰ মাত্ৰ বুদ্ধি কৰি চলিলেই হল। ঘোড় দৌৰ খেলাত বাঁহ চাঁচি খিউ সানি তাৰ মুৰত ৰূপ এটকা থৈ বং চোৱাতকৈ ওখ ঠাই একোডোখৰত কানি একোটকা থৈ যিয়েই কোনো নির্দ্দিষ্ট কাম এটা কৰি দিব পাৰিব যিয়েই কানি পাব এনে এটা খেমালিৰ খেল উলিয়ালে বেছি উপকাৰ হব যেন লাগে। আৰু কাম কৰি কানি খালে দোষ কি হব পাৰে? কানি খাই সোবোপা হৈ কাৰ বাটিটো কাৰ ঘটিটো কেনেকৈ সৰকাব পাৰিম তাৰ ভাবনাত থাকি সেইবোৰৰে সপোন দেখি অকামিলা খোদৰপছলা হোৱা স্বভাব গুচাই যদি কামিলা কৰি নিজৰ খোৱাক-পোছাক লৰা-তিৰুতাৰ খোৱাক-পোছাক উলিয়াইও উপৰি যদি কানিৰ খৰচটো উলিয়াব পাৰে তেনেহলে কানি খোৱাত বাধা কি হব পাৰে? পিছে যদি ভবা যায় কানিটো একেবাৰেই এৰিব পাৰিলেই ভাল, এনে ভাবিব পাৰি, কিন্তু কার্য্যত কিমান সুফল হব কব নোৱাৰি; আৰু একেবাৰেই সিমানকৈ মন মেলাও ভাল নহব, কাৰণ ঈশ্বৰৰ সৃষ্টিৰ বস্তু কোনো উপকাৰত আহিব। সৎ ব্যৱহাৰ এটাইকে কৰিব পাৰি, অসৎৰূপে ব্যৱহাৰ কৰা যায় বালে হে আমি বেয়াকো ভাল ভালকো বেয়া

বোলোঁহক। কানি ভাং যাতে দেশত আৰু নেবাঢ়ি কমকৈ চলে তাৰেহে যত্ন লব লাগে। দোকান কমিল, দাম বাঢ়িল, কানিৰ প ৰমাণ কমিল নে নাই তাক হে চাব লাগে। যদি কানি নকমিলেই তেনেহলে দোকান কমাবপৰা কি লাভ হল, দাম বঢ়াবপৰাই বা কি লোকচান হল? বস্তুহে লাগে,দাম যিমানেই নহওঁক। ধান এদোন যদি টকা এটা দি খাব পাৰে, কাণীত নো আধলিৰ ঠাইত আৰু দুঅনা বঢ়াই খাব নোৱাৰিব কিয়?

কিন্তু কানীয়াৰ সংখ্যা কমাবলৈ তিনটা উপায় আছে। সকলো মানুহ এক মতৰ হৈ গৱৰ্ণমেণ্টৰ সহায় লৈ কেটামান কাম কৰিবলৈ আগ বাঢ়িলে নিশ্চয় সুফল ফলিব। যদি তাতো নহয় তেনেহলে বুজিব লাগিব ঈশ্বৰৰ ইচ্ছা এই যে আমি কানিৰ মুখৰেই হৰি নাৰায়ণ ৰাম ৰাম হৰে ৰাম হৰে কৃষ্ণ হৰে হৰে আদি সুমধুৰ শব্দবোৰৰ পৰিবৰ্ত্তে সিকলীয়া হবৰ সময়ত “কানি-কানি” কৈয়ে আমাৰ ধাতু বাজ হৈ যাব। যদি হৰিৰ সেয়ে ইচ্ছা তেনে হলে বৃথা যত্ন কৰাৰ দৰকাৰ কি? আকৌ এটা কথা আছে, হাত সাৰটি বহি থাকিবলৈকো হাক দিছে। আশাধাৰী জীৱ কিজানি বা হৰিয়ে কার্য্যলৈ আগ্ৰহ দেখি অলপ কৃপা কৰেই, অলপ যত্নও লব লাগে। তাকে কৰিবলৈ হলে গৱৰ্ণমেণ্টৰ আশ্ৰয় নললে নহব। প্ৰথমতে গৱৰ্ণমেণ্টক খাটিব লাগিব যাতে বছৰি বছৰি কানিৰ বিক্ৰয় পৰিমাণ নিৰ্দ্ধাৰিত কৰে আৰু প্ৰত্যেক পিছৰ বছৰত আগতকৈ ক্ৰমাৎ যেন এই হিচাপে কম পৰিমাণে বিক্ৰি কৰে, যাতে দহ বছৰমানৰ মূৰত এতিয়াতকৈ আধা কানি বিক্ৰি আৰু আধা কানীয়া হৈ যায়, তাৰ পিছলৈ নকওঁয়েই ইমানখিনি কৰি দিলেও দেশৰ বহুত উপকাৰ হ'ব। এই কাম কৰি দিলে গৱৰ্ণমেণ্টৰ অনেক লোকচান হব সচা। কিন্তু ধৰ্ম্ম হ'ব আৰু আন অনেক ৰকমে দেশৰ আয় বাঢ়িব আৰু ৰজাৰো আয় হব। অসৎ পথত আয় কৰাতকৈ সৎ পথৰপৰা আয়েহে কাম দিয়ে। দ্বিতীয়তঃ গৱৰ্ণমেণ্টক খাটিব লাগিব যেন প্ৰত্যেক দোকানত বছৰ দিনে নিৰ্দ্ধাৰিত পৰিমাণতকৈ বেছি কানি বেচিবলৈ নিদিব আৰু বছৰি বছৰি সেই নিৰ্দ্ধাৰিত পৰিমাণতকৈয়ো কম পৰিমাণে নিৰ্দ্ধাৰিত কৰিব আৰু দোকানৰ ডাকো কমাই যাব। দোকানৰ ডাক প্ৰকাশ্যে হতাওপৰা ডাক নকৰি যাতে চুপইচা বিক্ৰি কৰাজনলৈকো থাকে সেই হিচাপে ৰাখি দিব। তৃতীয়তঃ কানি ভাঙৰ দোকানবোৰ ডাকত ধুৰুনি আৰু ধনী বিদেশী মানুহৰ হাতত নেপেলাই

আমাৰ মানুহক দিব। বিদেশী এনেয়ে ধনী, তেওঁলোকৰ লগত দুখীয়া হোজা অসমীয়াকেটাক প্ৰকাশ্য নিলামত যুজিবলৈ লগাই দিলে বলে পৰা অসম্ভৱ; কাজেই গৱৰ্ণমেণ্টে ধৰ্ম্মলৈ চাই, দেশৰ দুৰৱস্থালৈ চাই, এই নিমাখিত প্ৰাণীকেটাক মুখৰটোপ হক পাওনাৰপৰা ইচ্ছা কৰিলে বঞ্চিত নকৰিব পাৰে। গৱৰ্ণমেণ্টে মন কৰিলে এনে এটাও কৰিব পাৰে—কোনো অকলশৰীয়া মানুহৰ লগত বন্দবস্ত নকৰি একোটা পঞ্চায়ৎ গঠিত কৰি সেই পঞ্চায়তৰ প্ৰধান জনৰ লগত চুক্তি কৰি আৰু সকলো মেম্বৰৰ লগত দায়িত্বৰ ভাৰ দি সমূহকে বৰ্ত্তমানৰ দৰে এই কামৰ নিমিত্তে এজন জ্ঞান কৰি বন্দবস্ত কৰি লব পাৰে। আৰু প্ৰত্যেক পঞ্চায়তৰ যাতে সুবিধা হয় এনে ভাবে বিক্ৰিৰ নিয়ম ৰাখি দিব পাৰে; লাভালাভ পঞ্চায়তৰ ভিতৰত ভগাই লব। বা সেই পঞ্চায়তৰ এলাকাৰ কোনো উন্নহতীয়া কামত খৰচ কৰিব আৰু যাতে কানি ভাঙৰ বিক্ৰি সেই কম নিৰ্দ্ধাৰিত কানিতে আটে তালৈ চকু ৰাখিব। অটাবই লাগিব আৰু যাতে কানীয়াৰ সংখ্যা কমে তলৈ যত্ন কৰিব। কানীয়াবোৰৰ নাম ৰেজেষ্টৰীভুক্ত কৰি কিমান খাব পাৰে তাক পৰীক্ষা কৰি খাব পৰাতকৈ কিমান কানিৰ পৰিমাণ কমালে সি বছৰেকলৈ চলিব পাৰিব তাৰ তত্বানুসন্ধান কৰি কাম চলাব।

এইৰূপে নিয়মমতে কাম কৰিলে নিশ্চয় কানীয়া কমিব। মোটৰ ওপৰত ৰজাৰ হাততহে ভৰসাৰ স্থল। কানীতো আৰু যতে ততে নহয় যে লাগ বুলিলেই পাব। ভঁৰালত যদি কানি জোখৰ থাকে আটক নাটক তাৰেই চলাবই লাগিব। বেছিকৰি খাবলৈ মন কৰিলে মাটি মিহলাই খালে হে হব।

এজন লেখক।

কথা-প্ৰসঙ্গ।

(১)

বহুত দিনৰপৰা চলি অহা কোনো ৰীতিৰ (usage) অনুৰোধত যি কথা কালিলৈকে বিশ্বাস কৰি অহা হৈছিল আজি বিচাৰ-শক্তিৰ বলত সেই ৰীতিৰ ভেটি সাৰহীন বুলি ধৰি লৈ সেই অন্ধ বিশ্বাসৰ সীপা উঘালি সজ্জনে নতুন বিশ্বাসত হাত দি সেই বিশ্বাস হৃদয়ত সামৰি লবলৈ সাজু হয় আৰু লয়; নিজে লৈও শান্তি নাপায়, সেই সৎ বিশ্বাস জনসমূহৰ মাজত বিলাবলৈ আগ্ৰহেৰে চেষ্টা কৰে আৰু কৰি থাকে। এই চেষ্টা কৰি থকাই তেওঁৰ ধৰ্ম্ম। যেতিয়া কৃতকাৰ্য্য হয় তেতিয়া তেওঁৰ হৃদয়ত শান্তি-তেজৰ কণিকা বিৰিঙি উঠে। তেওঁ আনন্দত আপ্লুত হয়। নিজৰ জীৱন সাৰ্থক কৰি লোকৰ জীৱনৰো বাট মুকুলি কৰি দিয়ে।

মহাত্মন! তোমাৰ জীৱন ধন্য নহৈ কাৰ জীৱন ধন্য হব। তুমি সুখ শান্তিৰে থাকি জগতত সত্য প্ৰচাৰ কৰাঁ। ধৰ্ম্মৰ বাট মুকলি হওক অধৰ্ম্মৰ মুৰ মৰক। তোমাৰ হৃদয়ত শান্তি বৰষক। চিৰকাললৈ তুমি শান্তিৰ আশ্ৰমত বাস কৰি পূৰ্ণত্বত লীন হৈ সেই মহান শক্তিৰ শ্ৰী বঢ়োৱা। যিমান দিন ভৌতিক দেহ ধাৰণ কৰি থাকা তিমান দিনলৈকে জগতক যিমান পাৰা সবল চিত্তেৰে দান কৰি যোৱাঁ।

প্ৰথমতে মানুহে ভাবিছিল পৃথিবীক কেন্দ্ৰ কৰি কৰি ইবিলাক চন্দ্ৰ সূৰ্য্য গ্ৰহ উপগ্ৰহাদি ঘূৰে। এইটোৱেই সকলোৰে বিশ্বাস আছিল। ইয়াকেই "পৃথিবী কেন্দ্ৰ-বাদ" (Geo-centric Theory) বোলে। এই বাদকেই (Theory) সকলোৰে সত্য বুলি ধৰিছিল। কিন্তু তাৰ ভিতৰতে সময়ত এজন ওলাল যিজনে সেই বিশ্বাস অন্ধবিশ্বাসত পৰিণত কৰালে। তেওঁৰ নাম "কপাৰনিকচ" (Copernicus) মহাত্মা কপাৰনিকচে "সূৰ্য্য-কেন্দ্ৰ বাদ" (Helio-centric Theory) প্ৰচাৰ কৰি তাৰ প্ৰমাণ জগতক দেখুৱাই সকলোৰে আদৰণীয় হ'ল। তেওঁৰ কথাত সকলোৰে সম্মত দিবলৈ বাধ্য হল। তেওঁ নতুন ধৰ্ম্ম প্ৰচাৰ কৰিলে। এই ধৰ্ম্মই সত্য। এই সত্যকেহে আজিও সকলোৰে অতি শ্ৰদ্ধাৰে হৃদয়ত সামৰি লৈছে আৰু এই সত্যৰ ওপৰত ভিৰ দি বহুত কাম সাধিছে। তেওঁ আগৰ অন্ধবিশ্বাসৰ সীপা উঘালি পেলালে। নতুন বিশ্বাসৰ মালা ডিঙিত

পিন্ধি নিজে যেনেকৈ সুখ উপভোগ কৰিছিল তেনেকৈয়ে জনসমূহৰ প্ৰত্যেকৰ ডিঙিত সেই মালা আৰি দিহে সুখ পাইছিল। আগৰ বিশ্বাস আছিল পৃথিবীক কেন্দ্ৰ কৰি চন্দ্ৰ সূৰ্য্য ঘূৰা। এই বিশ্বাসৰ উৎপত্তিৰ লগত অৰ্থাৎ "পৃথিবী কেন্দ্ৰ বাদৰ উৎপত্তিৰ লগত সত্যতা (Validity) নাথাকিল। কাৰণ, পৃথিবীক কেন্দ্ৰ কৰি চন্দ্ৰসূৰ্য্য ঘূৰা নহয়, সূৰ্য্যক কেন্দ্ৰ কৰি পৃথিবী আৰু চন্দ্ৰাদি ঘূৰা হে। সত্যতাৰ (Validity) প্ৰশ্নৰে সৈতে উৎপত্তিৰ প্ৰশ্ন একে নহয়। (The question of origin is not the same as the question of validity.) উৎপত্তিৰ লগত সত্যতাৰ সম্বন্ধ নাই। কোনো কথাৰ উৎপত্তিত সত্যতা থাকি থাই নাথাকে। কোনো কথাৰ উৎপত্তিত সৎবিশ্বাস থাকিবও পাৰে আৰু নাথাকিবও পাৰে। যদি হে তেনে কথাত সৎবিশ্বাস থাকে তেন্তে সেই কথাত সত্যতা থাকে। যদি হে নাথাকে তেন্তে সেই ধৰি থকা কথা অমূলক আৰু তেনে কথা ধৰি থকা হয় অন্ধবিশ্বাসৰ বলত। যেতিয়া সেই অন্ধবিশ্বাস ধৰা পৰে তেতিয়া সেই কথা এৰি আন নতুন কথাৰ কাৰণে বিশ্বাস কৰিবলৈ আগ বাঢ়ে। এই নতুন কথাই বিশ্বাসৰ যোগ্য হৈ পৰে। যদি এই বিশ্বাসৰো ভেটি সাৰ নথকা হয় তেন্তে ইয়াৰ অৱস্থাও আগৰ দৰেই হয়। ইয়াৰপৰাই জনা যায় বিশ্বাসৰ পৰিবৰ্ত্তন আছে। কিন্তু এই বিশ্বাসৰ গতি তললৈ নহয় ওপৰলৈহে। গতিকে সত্যত উপস্থিত এই দৰেই লাহে লাহে হয়গৈ। সি যিকি নহওক, উৎপত্তি (Origin) আৰু সত্যতা (Validity) এই দুয়ো বিষয়ৰ প্ৰশ্নৰ গতি সুকীয়া। ইয়াৰপৰাই বেচ বুজা যায় যে জন্ম অনুসৰি কোনো বস্তু বা মানুহৰ মূল্য চিনিব নোৱাৰি। কাৰ্য্য অনুসৰি হে মূল্য চিনিব পাৰি। বজাৰ ঘৰত জন্ম ললেই যে সৎচৰিত্ৰবান হব পাৰি এনে নহয়। এনে গুণ লাভ কৰিব পাৰে সামান্যৰ ঘৰত জন্মলৈও। লুথাৰ, শ্ৰীশঙ্কৰদেৱ, গ্লেডষ্টন আদি মহাত্মাসকললৈ মন কৰি চোৱাই ইয়াৰ প্ৰমাণ। গতিকে জন্মৰ লগত ভাল হব পৰাৰ বান্ধ নাথাকে। সামান্যৰ ঘৰত জন্ম ললেই যে সকলো সামান্য হ'ল বা হৈ থাকিব এনে ধাৰণা কৰা নিতান্ত ভুল। যদি ভুল নহয় তেন্তে সামান্য মানুহে উচ্চ-বংশত জন্ম নোলোৱাকৈ ভাল হব বা মুক্তি পাব নোৱাৰে আৰু প্ৰত্যেক সমাজ বা প্ৰত্যেক লোকৰ ক্ৰমোন্নতি নাই বুলি ধৰিব লাগিব। ব্যক্তি বা সমাজৰ ক্ৰমবিকাশ (Individual or Social evolution) হব নোৱাৰে। ভালকৈ ভাবি চোৱাই ইয়াৰ প্ৰমাণ।

ঠিক এই দৰেই দেখিবলৈ পোৱা যায় যে কোনো যুগৰ (age) প্ৰশ্নৰে সৈতে কোনো ধৰ্ম্মৰ (religion) প্ৰশ্ন একে নহয়। এক যুগত যি ধৰ্ম্ম বিশ্বাস কৰিছিল সেই ধৰ্ম্ম আন এক যুগত বিশ্বাসৰ অযোগ্য হৈ পৰিছে। প্ৰাচীন যুগৰ মানুহে যিহক ধৰ্ম্ম বুলি ধৰি দিন কটাইছিল আধুনিক যুগৰ মানুহে বিচাৰ শক্তিৰ বলত সেই ধৰ্ম্ম আচল ধৰ্ম্ম নহয় বুলি আন নতুন ধৰ্ম্মৰ আশ্ৰয় লৈছে। অতীজৰ ধৰ্ম্মই আগলৈকে বাজত্ব কৰি থাকিব লাগিব বুলি ভবা ভুল। কাৰণ যুগৰ লগত ধৰ্ম্মৰ সম্বন্ধ নাই। এই সময়ত যি যুগধৰ্ম্ম হৈছে আন সময়ত আন যুগধৰ্ম্মই মূৰ ডাঙ্গিছিল। ইয়াৰ গতিও পৰিবৰ্ত্তনশীল। ইয়াৰপৰাই জনা যায়, ধৰ্ম্মৰো পৰিবৰ্ত্তন আছে। আগত কোৱাৰ দৰেই এই পৰিবৰ্ত্তনৰ গতি উন্নতিৰ ফালে হে, অৱনতিৰ ফালে নহয়। সেই কাৰণেই কয় যুগ আৰু ধৰ্ম্ম এই দুয়োটি বিষয়ৰ প্ৰশ্ন সুকীয়া। (The question of age is not the same as the question of religion.)*

শ্ৰীগণেশচন্দ্ৰ হাজৰিকা।

আমাৰ উন্নতি।

এই জগৎখন সদাই একেদৰে থকা নাই। জগৎ উন্নতিশীল। গতি আছে এই বাবেহে জগৎ নাম হৈছে। নৈৰ দৰে সংসাৰখনটো এটা ধাৰ নিছিগা সোঁত বব লাগিছে। নৈৰ ফাললৈ বৈ যায়; জগতৰ গতি উন্নতিলৈহে আগুৱায়। নৱনাৰ পৰা জনা, অসভ্যৰপৰা সভ্য এইবিলাকেই তাৰ প্ৰমাণ।

উন্নতি দুভাগ। এভাগ স্বাভাৱিক আন ভাগ পুৰুষাৰ্থৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰা। আজি যি লৰা কিছু দিনৰ পাছত ডেকা আৰু তেৱেঁই বুঢ়া। এই অৱস্থাবোৰেই স্বাভাৱিক উন্নতি। এই উন্নতি জগৎব্যাপক। মানুহৰেই যে বঢ়া শক্তি আছে এনে নহয়। মানুহৰ পোনা ডুজন হয়। দামুৰিপোৱালি বয়সীয়া হয়। গছৰ

* আমাৰ দৰ্শনিকৰ অধ্যাপক পূজনীয় শ্ৰীযুত বনমালী চক্ৰৱৰ্ত্তী এম, এ বেদান্ততীৰ্থ, বেদান্তৰ মহাশয়ৰ এই জ্ঞান point philosophyৰ "[illegible]" উল্লেখ কৰিছিল। তাকে ব্যাখ্যা কৰি কথা-প্ৰসঙ্গত [illegible] দিয়া হল। ইতি লিখক।

পুলিও ডাঙৰ দীঘল নহৈ নেথাকে, এই দৰে গোটেই প্ৰাণীবিলাকৰে জনম মৰণ আৰু উঠন পতন আছে।

মানুহ প্ৰাণীবিলাকৰ ভিতৰত শ্ৰেষ্ঠ জীৱ। এই হেতুকে আনবিলাক জীৱতকৈ মানুহৰ কথা বহুত লব। সকল মাত, কথা, হাত, ভৰি থকা বাবেই আমি শ্ৰেষ্ঠ জীৱ নহওঁ। বয়সত ডুজন হোৱাৰ লগে লগে জ্ঞান বুদ্ধিৰ পৰিচালনা কৰিবলৈকো ঈশ্বৰে আমাক এটা বেলেগ শক্তি দিছে। সেই শক্তিতহে মনুষ্যত্ব প্ৰকাশ পায়। আন জীৱই তেনে বিশেষ শক্তি পোৱা নাই। হাতী প্ৰকাণ্ড জন্তু যদিও জ্ঞান বুদ্ধিত হীন বাবে ক্ষুদ্ৰ মাউত এটাই চলাই লৈ ফুৰিব পাৰে। মৌৰ চাক, টোকোৰা চৰাইৰ বাহ, মকৰাৰ জাল আদি চিৰকাল একেদৰেই কৰি আছে। মানুহৰ কিন্তু তেনে নহয়। খেৰতকৈ টিনৰ, ইটাতকৈ শিলৰ স্থায়ী আৰু মনোৰম ঘৰ নিৰ্ম্মাণ হৈছে। আগৰ ধেনু কাঁড়ৰ ঠাইত আজিকালি বন্দুক বৰটোপ যুদ্ধৰ অস্ত্ৰ হৈছে। ইত্যাদি কথাৰপৰাই বুজিব পাৰি যে সংসাৰত উন্নতি কৰিবলৈ মানুহক জ্ঞান বুদ্ধি লাগে, অইন কি তাৰ অভাৱত সংসাৰত তিষ্ঠিবলৈকে টান। পৰমেশ্বৰে মানুহক জ্ঞান বুদ্ধি দিছে, যদিও তাত অলপ কিটিপ ৰাখিছে। পৃথিৱীত পানী আছে মাটি খানিলেহে ওলায়। গাখীৰ নমথিলে কেতিয়াও ঘিউ নহয়। শিয়ালে কুঁহিয়াৰৰ ৰসহে কি খাব পাৰে! মানুহে ৰস খায়ে নেৰে, তাৰপৰা গুৰ, চেনি, মিছিৰি কৰিও জুতি লৈ খাই থায়। সুন্দৰ বৰ্ত্ত নাৰিকল, বান্দৰে তাৰ কি মোল পাব, কিন্তু মানুহে তাৰ শুকান বাকলিকো এনেই নেৰে। সকলো কথা এনেই। যাৰ শক্তি বুদ্ধি যিমান সি সিমান উধাব পাৰে।

শস্য পাবলৈ খেতি কৰিব লাগে। জ্ঞান বুদ্ধি আজিবলৈকো শিক্ষা কৰিব লাগে। শিক্ষাই জ্ঞানৰ মথনি, শিক্ষাৰ মাৰলি হৈছে বিদ্যা। বিদ্যাইহে জ্ঞানৰ পোহৰ দিয়ে। ওপৰলৈ উঠিবলৈ জখলা লাগেঁ। উন্নতি কৰিবলৈকে বিদ্যা লাগে। উপজি ডাঙৰ দীঘল হৈ খাই, শুই, ফুৰি কাল কাটালে পশু পক্ষীৰে একে কাম কৰা হব। এতেকে দেখা গল আমাৰ উন্নতি আমাৰ ওপৰত হে নিৰ্ভৰ।

"ভাবিলে নহয় সিদ্ধি উদ্যমত সিজে।
সিংহৰ মুখত শহা নপৰেহি নিজে॥"

শ্ৰীভ্ৰমৰ শইকীয়া।

অসমীয়া ব্যাকৰণত কাৰক।

বহুতে অসমীয়াত কাৰক ৬টা আছে বুলি কয়। আশুবোধ ব্যাকৰণ মঞ্জৰী আদি অসমীয়া ব্যাকৰণতো ৬টা বুলিয়েই লিখিছে। কিন্তু ৺হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ ব্যাকৰণে সেইটো নকয়। হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ ব্যাকৰণত "সম্বন্ধ" টোকো কাৰকৰ লগতে ঠাই দি কাৰক ৭টা কৰিছে। বৰ্ত্তমান প্ৰায় ৺হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ ব্যাকৰণকে চলাবলৈ দিছে। এই ব্যাকৰণ শিকাওঁতে বহুতে ৺বৰুৱা ডাঙৰীয়াৰ মতৰ বিৰুদ্ধে কাৰক ৬টাকে ধৰে। সম্বন্ধটো এটা বেলেগ পদ বুলি কয়। সম্বন্ধটো পদ বোলাৰ কাৰণ দিয়ে এই যে "সম্বন্ধ" শব্দবোৰৰ লগত ক্ৰিয়াৰ কোনো সম্বন্ধ নাই। কিন্তু এই দৰে চাবলৈ গলে "অধিকৰণ" শব্দবোৰৰো ক্ৰিয়াৰ লগত কোনো সম্বন্ধ নাই। সম্বন্ধটো যদি কাৰক ধৰিব নোৱাৰে তেন্তে অধিকৰণটোক নো কেনেকৈ কাৰক ধৰে? "মোৰ কিতাপ আছে" "মোৰ কিতাপ কঠত আছে" এই দুই বাক্যৰ "মোৰ" আৰু "কঠত" এই দুই শব্দ সম্বন্ধ, আৰু অধিকৰণ হৈছে। ধৰিবলৈ গলে কঠত আৰু মোৰ দুইটা শব্দৰে আছে ক্ৰিয়াৰ লগত সম্বন্ধ নাই। যদি কঠত শব্দটো অধিকৰণ ধৰি কাৰক কৰে তেন্তে মোৰ শব্দটো নো সম্বন্ধ কাৰক বুলিবলৈ কি আপত্তি?

দুইটা শব্দৰে দেখিলে কিতাপৰ লগত হে সম্বন্ধ। তাৰে এটাক কাৰক কৰি আনটো পদ বুলি কিয় কওঁ? ক্ৰিয়াৰ লগত সম্বন্ধ থকাকেই যদি কাৰক ধৰে তেন্তে অধিকৰণো বাদ পৰিব। সেই গতিকেই ৺হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই তেওঁৰ ব্যাকৰণত কাৰক ৭টা বুলি কৈ গৈছে। এতেকে বৰুৱা ডাঙৰীয়াৰ মতে অসমীয়াত কাৰক ৭টা ধৰাই যুগুত। বৰ্ত্তমানে মজলীয়া স্কুলবিলাকত হেমচন্দ্ৰ ব্যাকৰণ চলায়। বহুত স্কুলত লৰাক কাৰক ৬টা শিকোৱাৰ ভ্ৰম পোৱা যায় দেখিছে আজি এইকেই আমাৰ বাঁহীত প্ৰকাশ কৰা হল।

শ্ৰীধুলেশ্বৰ মহন্ত।

আলাসৰ লাড়ু।

বৰ আদৰৰ সহৰ মোলৰ বস্তুৰ আলুগুৱা ঠাই।
চকুৰ মণিটি চকুত থৈছে সেইহে মোৰ বোপাই!

শ্ৰীলক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা।